

KOSOVO SPECIALIST CHAMBERS
DHOMAT E SPECIALIZUARA TË KOSOVËS
SPECIJALIZOVANA VEĆA KOSOVA

Numri: KSC-CC-PR-2017-01

Vendosi: Dhoma e Specializuar e Gjykatës Kushtetuese
Gjykatëse An Pauër-Ford, kryetare
Gjykatës Vidar Stensland
Gjykatës Roland Dekers

Administratore: Fidelma Donlon

Data: 26 prill 2017

Gjuha origjinale: Anglishte

Titulli: Referimi i Rregullores së Procedurës dhe të Provave sipas nenit 19(5) të Ligjit

PUBLIK

AKTVENDIM

mbi Referimin e Rregullores së Procedurës dhe të Provave miratuar nga Plenarja më 17 mars 2017, Dhomës së Specializuar të Gjykatës Kushtetuese sipas nenit 19(5) të Ligjit nr. 05/L-053 për Dhomat e Specializuara dhe Zyrën e Prokurorit të Specializuar

Dhoma e Specializuar e Gjykatës Kushtetuese

me përbërjen:

An Pauër-Ford, kryetare
Vidar Stensland, gjykatës
Roland Dekkers, gjykatës

pas kuvendimeve të zhvilluara privatisht më 29 dhe 30 mars, dhe më 10, 11, 22, dhe 23 prill 2017, shqipton Aktvendimin e mëposhtëm.

PJESA I - HYRJE

Referimi

1. Më 17 mars 2017, gjykatësit e Dhomave të Specializuara të mbledhur në seancë plenare ('Plenarja'), në përputhje me nenin 19(1) të Ligjit nr. 05/L-053 për Dhomat e Specializuara dhe Zyrën e Prokurorit të Specializuar ('Ligji'), miratuan Rregulloren e Procedurës dhe të Provave ('Rregullorja').
2. Më 27 mars 2017, Rregullorja e miratuar nga Plenarja iu referua Dhomës së Specializuar të Gjykatës Kushtetuese ('Gjykata'), në përputhje me nenin 19(5) të Ligjit ('Referimi').¹ Në të njëjtën ditë, Kryetarja e Dhomave të Specializuara caktoi panelin me përbërjen si më lart, në përputhje me nenin 33(3) të Ligjit. Gjykatësi Antonio Balsamo u caktua gjykatës rezervë.

Pranueshmëria

3. Për të gjykuar në lidhje me Referimin, Gjykata duhet të shqyrtojë nëse janë përmbushur kriteret e pranueshmërisë të përcaktuara në Ligj.
4. Fillimisht, Gjykata duhet të shqyrtojë nëse Referimi është bërë nga një person i autorizuar, dhe, më pas, nëse Gjykata ka kompetencë për shqyrtimin e Rregullores.
5. Gjykata kujton se, bazuar në nenin 19(1) të Ligjit, Rregullorja e Procedurës dhe e Provave për kryerjen e procedurave para Dhomave të Specializuara miratohet nga Plenarja sa më shpejt që të jetë e mundur pas emërimit të gjykatësve.
6. Bazuar në nenin 19(5) të Ligjit, versioni i miratuar i Rregullores i referohet Dhomës së Specializuar të Gjykatës Kushtetuese për shqyrtimin e

¹ KSC-CC-PR-2017-01, F00001, Referimi i Rregullores së Procedurës dhe të Provave sipas nenit 19(5) të Ligjit, Referimi i Rregullores së Procedurës dhe të Provave Dhomës së Specializuar të Gjykatës Kushtetuese, 27 mars 2017.

përputhshmërisë së Rregullores me Kapitullin II, përfshirë nenin 55, të Kushtetutës së Republikës së Kosovës ('Kushtetuta').

7. Sipas nenit 49(1) të Ligjit, Dhoma e Specializuar e Gjykatës Kushtetuese është autoriteti më i lartë për interpretimin e Kushtetutës në lidhje me çështje që kanë të bëjnë me juridiksionin lëndor dhe punën e Dhomave të Specializuara dhe Zyrës së Prokurorit të Specializuar.
8. Rregullorja është miratuar në përputhje me ligjin dhe rregullon kryerjen e procedurave gjyqësore para Dhomave të Specializuara. Rrjedhimisht, Rregullorja është pjesë e juridiksionit lëndor dhe punës së Dhomave të Specializuara dhe Zyrës së Prokurorit të Specializuar.
9. Duke qenë se referimi i Rregullores u bë pas miratimit të saj nga Plenarja dhe duke marrë parasysh se Dhoma e Specializuar e Gjykatës Kushtetuese si autoriteti më i lartë për interpretimin e Kushtetutës ka kompetencë për shqyrtimin e Rregullores të miratuar në përputhje me Ligjin, Gjykata e deklaroi të pranueshëm Referimin e datës 27 mars 2017.

Shtrirja e shqyrtimit

10. Gjykata kujton se juridiksioni i saj në këtë çështje kufizohet vetëm në shqyrtimin e Rregullores, për të përcaktuar përputhshmërinë e saj me Kapitullin II të Kushtetutës. Në këtë kontekst, Gjykata nuk e ka për detyrë të përcaktojë se si duhet të përmirësohet, apo si mund të ishte përmirësuar Rregullorja, e as të parashikojë skenarë që mund ose nuk mund të ndodhin. Konkretisht, Gjykata ka për detyrë t'i përgjigjet pyetjes më të kufizuar nëse Rregullorja, në formën që është miratuar, është në përputhje me Kapitullin II, përfshirë nenin 55 të Kushtetutës.
11. Gjykata pajtohet se në disa aspekte e vetmja mënyrë për të qartësuar pa mëdyshje nëse një rregull e Rregullores është në përputhje me Kushtetutën, do të ishte shqyrtimi i mënyrës së zbatimit të një dispozite konkrete në rrethana konkrete. Kryesisht, dhe duke mbajtur parasysh parimet udhëzuese parashtruar më poshtë, Gjykata mbështetet në faktin se gjatë interpretimit dhe zbatimit të Rregullores, do të mbajë parasysh nenin 3(2)(a) dhe (e) të Ligjit. Ky nen kërkon që Dhomat e Specializuara të gjykojnë dhe funksionojnë në përputhje me Kushtetutën dhe me të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut e cila përcakton standardet e të drejtës penale, ku përfshihen edhe standardet e domosdoshme sipas Konventës Evropiane për Të Drejtat e Njeriut dhe Liritë Themelore ('Konventa') dhe Konventës Ndërkombëtare për Të Drejtat Civile dhe Politike.

Parimet udhëzuese

12. Për shqyrtimin e Rregullores, Gjykata është nisur prej nenit 19(2) të Ligjit sipas të cilit Rregullorja duhet të pasqyrojë standardet më të larta të të drejtave të njeriut, me synimin e garantimit të një gjykimi të drejtë dhe të shpejtë. Gjykata pranon se gjykatësit e mbledhur në Plenare kishin për qëllim përmbushjen e këtij kriteri. Gjykata nuk do të cilësojë një rregull si jokushtetuese, përveç se kur jokushtetutshmëria e një dispozite është e qartë. Insinuatat e papërfillshme apo hamendësimet e mjegullta nuk paraqesin arsye të vlefshme mbi të cilat kjo Gjykatë mund të bazojë konstatimin se një dispozitë e Rregullores është në mospërputhje me Kushtetutën.
13. Gjithashtu, gjatë shqyrtimit, Gjykata është bazuar në gjuhën konkrete të tekstit të Rregullores, ashtu siç është miratuar nga Plenarja. Kudo ku kuptimi i drejtpërdrejtë i një dispozite, ashtu siç është formuluar në Rregullore, është dukshëm në kundërshtim me frymën e Kushtetutës, Gjykata do të konstatojë se një dispozitë e tillë nuk është në përputhje me Kushtetutën.
14. Për aq sa ishte e mundshme, gjatë shqyrtimit të Rregullores Gjykata ka zbatuar doktrinën e 'interpretimit harmonik'. E kushtëzuar prej detyrimit për t'u bazuar mbi kuptimin e drejtpërdrejtë të tekstit, në shqyrtimin e vet Gjykata procedoi mbi bazën e konceptit se dispozitat e një rregulle të veçantë nuk duhen interpretuar të shkëputura prej pjesëve tjera të Rregullores, por duhen interpretuar në harmoni me to.
15. Kur një rregull ose një dispozitë konkrete e Rregullores nuk ngre probleme të përputhshmërisë me Kushtetutën, rregulla ose dispozita përkatëse nuk përmendet në këtë Aktvendim.
16. Kur një rregull trajton një çështje të të drejtave themelore të njeriut të garantuara në Kapitullin II, përfshirë nenin 55 të Kushtetutës, ajo rregull shqyrtohet në imtësi dhe tërësi, për të përcaktuar përputhshmërinë e përgjithshme të saj me Kapitullin II të Kushtetutës. Gjykata vëren se neni 53 i Kushtetutës parashtrohet që të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të garantuara me Kushtetutë, interpretohen në një mënyrë të tillë që është në përputhje me vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për Të Drejtat e Njeriut ('GJEDNJ').²
17. Kur konstaton se një dispozitë e Rregullores është në mospërputhje me Kushtetutën, Gjykata formulon konstatimin përkatës. Gjykata nuk arrin lehtë në një konstatim të tillë.
18. Në vijim Gjykata do të kalojë në shqyrtimin e Rregullores, kapitull për kapitull.

² Në lidhje me këtë, të gjitha referimet në këtë aktvendim janë prej jurisprudencës së GJEDNJ-së, përveç se kur përcaktohet ndryshe.

PJESA II – RREGULLORJA

KAPITULLI 1

DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

19. Me përjashtim të rregullave të përmendura më poshtë dhe konstatimit të vet parashtruar në paragrafin 29 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje në lidhje me dispozitat e përgjithshme të Kapitullit 1 të Rregullores.

20. Rregulla 8(4) Gjuhët e punës

Kjo dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, parashtron si vijon:

Administratori bën organizimin e duhur të përkthimit me gojë dhe me shkrim në gjuhët e punës dhe gjuhën që përdor i akuzuari ose i dyshuari, dhe prej këtyre gjuhëve, në përputhje me Rregulloren apo urdhrin e trupit gjykues.

Gjykata vëren se potencialisht në këtë rregull parashikohen shprehimisht katër gjuhë, përkatësisht tri gjuhët zyrtare të Dhomave të Specializuara dhe gjuha e të akuzuarit/të dyshuarit. Gjykata vëren se, në qoftë se një dëshmitar do të autorizohet të dëshmonte në një gjuhë që ai flet, rregulla 8 nuk përmban një dispozitë të veçantë në lidhje me përkthimin me gojë dhe me shkrim të një gjuhe të tillë të autorizuar (kur kjo gjuhë nuk është as gjuha e të akuzuarit, as njëra prej gjuhëve zyrtare) në gjuhën e të akuzuarit ose të dyshuarit, dhe prej kësaj gjuhe.

21. Gjykata kujton se neni 30 i Kushtetutës mbi ‘Të Drejtat e të Akuzuarit’ garanton se një person i akuzuar për vepër penale, ndër të drejtat minimale gëzon të drejtën

(4) të ketë ndihmën pa pagesë të një përkthyesi, kur nuk flet ose nuk kupton gjuhën në të cilën zhvillohet gjykimi.

Kjo e drejtë njihet si e drejtë themelore e një personi të akuzuar sipas nenit 6 të Konventës dhe theksohet shprehimisht në nenin 21(4)(g) të Ligjit.

22. Siç u theksua në lidhje me rregullën 8(4), në këtë dispozitë parashikohen shprehimisht vetëm katër gjuhë të mundshme. Nga ana tjetër, Kushtetuta përmend ‘gjuhën në të cilën zhvillohet gjykimi’, duke krijuar në këtë mënyrë rrethana në të cilat një dëshmitar mund të dëshmojë në një gjuhë e cila nuk është as gjuhë zyrtare, as gjuha që përdor i akuzuari.

23. GJEDNJ-ja ka gjykuar se e drejta e ndihmës pa pagesë prej një përkthyesi do të thotë se një i akuzuar i cili nuk kupton apo flet gjuhën në të cilën zhvillohet gjykimi, ka të drejtën e përkthimit me shkrim dhe/ose me gojë pa pagesë të të gjitha dokumenteve ose deklaratave gjatë procedurës gjyqësore, të cilat i

akuzuari duhet t'i kuptojë, ose të cilat duhet të përkthehen në gjuhën e gjykatës në mënyrë që gjykimi të jetë i drejtë.³ Megjithëse vlerësoi se kjo e drejtë nuk kërkon përkthimin me shkrim të të gjitha provave me shkrim, ose të dokumentacionit zyrtar të procedurës, GJEDNJ-ja ka qartësuar se 'ndihma që sigurohet nëpërmjet përkthimit duhet të jetë e tillë që t'i mundësojë të akuzuarit të informohet për akuzat kundër tij dhe të mbrohet, veçanërisht duke qenë në gjendje t'i paraqesë gjykatës versionin e vet të ngjarjeve'.⁴

24. Ndonëse rregulla 8(4) nuk parashikon shprehimisht përkthim me gojë dhe me shkrim prej një gjuhe të autorizuar që përdor një dëshmitar në gjuhën që përdor i akuzuari, Gjykata është bindur se, duke mbajtur parasysh detyrimin sipas nenit 3(2) të Ligjit, çdo urdhër në lidhje me përkthimin me gojë e me shkrim në procedurat para Dhomave të Specializuara do të përmbushë kriteret e Kushtetutës dhe të të drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut. Rrjedhimisht, Gjykata pranon se në çdo urdhër të lëshuar nga një trup gjykues i angazhuar me një çështje ose një pjesë të saj, do të parashihet përkthimi me gojë dhe me shkrim i nevojshëm për pjesëmarrjen e plotë të një të akuzuari në procedura dhe se Administratori do të marrë të gjitha masat e nevojshme në lidhje me sa më sipër.

25. Rregulla 9(6) Llogaritja dhe ndryshimi i afateve

Në këtë dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, lexohet:

Përveç nëse trupi gjykues ka urdhëruar ndryshe, dhe kur nuk i shkaktohet padrejtësi palës kundërshtare ose kur është e zbatueshme, Mbrojtësit të Viktimave, vendimi në lidhje me një mocion për ndryshimin e afateve mund të merret edhe pa i dhënë palës kundërshtare ose, kur është e zbatueshme, Mbrojtësit të Viktimave, mundësinë e paraqitjes së parashtrimeve.

26. Vendimet në lidhje me çfarëdo mocioni (përveç mocioneve *ex parte* urgjente) pa i dhënë palës kundërshtare mundësinë për t'u njohur me parashtrimet e palës tjetër, dhe për të paraqitur vërejtjet e veta në lidhje me to, ngre problemin e 'barazisë së palëve' — një kusht themelor për proces gjyqësor të drejtë dhe të paanshëm. Ndonëse kjo dispozitë në formën si është miratuar, kushtëzohet prej 'mosshkaktimit të padrejtësisë' palës kundërshtare ose ndonjë pale tjetër pjesëmarrëse në procedura, Gjykata është e mendimit se në praktikë mund të jetë e vështirë të vërtetohet nëse një pale tjetër nuk i është shkaktuar padrejtësi, në qoftë se asaj pale nuk i është dhënë mundësia e paraqitjes së argumenteve të veta.
27. Parimi i barazisë së palëve dhe e drejta për proces ballafaques janë elemente të brendaqenësishme të një gjykimi të drejtë dhe të paanshëm, të garantuar me

³ Shih, për shembull, *Protopapa v. Turkey*, nr. 16084/90, 24 shkurt 2009, para. 79; *Luedicke, Belkacem and Koç v. Germany*, 28 nëntor 1978, Series A nr. 29, para. 48.

⁴ *Kamasinski v. Austria*, 19 dhjetor 1989, Series A nr. 168, para. 74.

nenin 31 të Kushtetutës.⁵ Parimi i barazisë së palëve kushtëzon që secilës palë t'i jepet mundësi e arsyeshme për të paraqitur argumentet e veta në kushte që nuk e vendosin atë në disavantazh të konsiderueshëm kundrejt palës kundërshtare.⁶ E drejta për proces ballafaques kërkon që palëve në një gjykim penal në parim t'u jetë dhënë mundësia për t'u njohur me të gjitha provat ose parashtrimet e paraqitura dhe për të paraqitur vërejtjet e veta në lidhje me to.⁷ Në *Wynen v. Belgium*, caktimi i pabarabartë i afateve kohore për palë të ndryshme (apeluesi dhe pala përgjigjëse në atë çështje) për dorëzimin e parashtrimeve gjykatës së kasacionit, kontribuoi në nxjerrjen e përfundimit se ishte shkelur e drejta e apeluesit për gjykim të drejtë dhe të paanshëm sipas nenit 6 të Konventës. Si rregull e përgjithshme, u takon vetë palëve që të vendosin nëse do të paraqesin vërejtje në lidhje me parashtrimet e paraqitura prej një pjesëmarrësi tjetër në procedura.⁸

28. Gjykata vëren se vendimi në lidhje me një mocion për ndryshimin e afateve sipas rregullës 9(6) mund të merret pa i dhënë palës kundërshtare mundësinë e paraqitjes së parashtrimeve vetëm kur 'nuk i shkaktohet padrejtësi' palës kundërshtare. Gjykata është bindur se kjo parashtron një standard të lartë dhe duhet të mbështetet në supozimin se palës kundërshtare dhe palëve të tjera pjesëmarrëse në procedura do të duhet t'u jepet mundësia për të vendosur nëse do të paraqesin parashtrime në lidhje me një mocion për ndryshimin e afateve.

29. Konstatim në lidhje me Kapitullin 1 të Rregullores

Duke respektuar parimet e lartpërmendura dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me nenin 3(2) të Ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e përgjithshme të Kapitullit 1 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

⁵ Shih Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lënda nr. KI10/14, Aktgjykim i datës 26 qershor 2014, para. 39, 41.

⁶ Shih Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lënda nr. KI10/14, Aktgjykim i datës 26 qershor 2014, para. 41.

⁷ *Gregačević v. Croatia*, nr. 58331/09, 10 korrik 2012, para. 50. Shih gjithashtu *Ruiz-Mateos v. Spain*, 23 qershor 1993, Series A nr. 262, para. 63.

⁸ *Wynen v. Belgium*, nr. 32576/96, ECHR 2002-VIII, para. 32; *Ferreira Alves v. Portugal* (nr. 3), nr. 25053/05, 21 qershor 2007, para. 41.

KAPITULLI 2**ORGANIZIMI DHE ADMINISTRIMI I DHOMAVE TË SPECIALIZUARA**

30. Me përjashtim të rregullave të parashtruara më poshtë dhe konstatimit parashtruar në paragrafin 57 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje në lidhje me dispozitat e Kapitullit 2 të Rregullores.

31. Rregulla 12 Këshillimet e Kryetarit me Administratorin dhe Prokurorin e Specializuar

Kjo rregull, siç është miratuar nga Plenarja, parashtron si vijon:

Pa ndërhyrë në pavarësinë e njëri-tjetrit në kryerjen e detyrave të tyre, në rast se gjykohet e nevojshme, Kryetari dhe Administratori këshillohen me shoshëqin dhe bashkërendojnë punën në lidhje me administrimin e veprimtarisë gjyqësore të Dhomave të Specializuara. Nëse është e nevojshme, për të njëjtën çështje Kryetari mund të këshillohet edhe me Prokurorin e Specializuar.

32. Duke qenë se rregulla 12 parashikon këshillime midis Kryetarit dhe Prokurorit të Specializuar, kjo rregull mund të lidhet me nenin 31 të Kushtetutës i cili garanton të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe të paanshëm. Gjykata thekson se në të gjitha procedurat *inter partes*, drejtësia natyrore kushtëzon respektimin e parimit '*audi alteram partem*' dhe të barazisë së palëve. Kjo kërkon domosdoshmërisht që gjatë çfarëdo procesi të dëgjohet edhe pala tjetër. Rrjedhimisht, duke mbajtur parasysh dispozitat e nenit 3(2) të Ligjit, në lidhje me çfarëdo çështje administrative që mund të dalë në kuadër të një procedure gjyqësore konkrete dhe që ndikon në atë procedurë gjyqësore, duhet të ketë këshillime me të gjitha palët, dhe jo vetëm me Prokurorin e Specializuar.

33. Rregulla 13 Funksionet e Kryetarit

Rregulla 13 parashtron funksionet e Kryetarit të Dhomave të Specializuara në ushtrimin e detyrave të veta në përputhje me nenin 32(3) të Ligjit.

34. Sipas nenit 32(3) të Ligjit, Kryetari është përgjegjës për 'administrimin gjyqësor të Dhomave të Specializuara dhe për funksionet e tjera që i ngarkohen atij me këtë ligj'. Për më tepër, Gjykata vëren se neni 31(1) konfirmon se gjykatësit e Dhomave të Specializuara janë të pavarur në kryerjen e detyrave të tyre. Duke pasur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në pajtim me nenin 3(2) të Ligjit, Gjykata është bindur se rregulla 13 do të zbatohet duke respektuar nenin 31(1) të ligjit, kushti i të cilit është element thelbësor i një gjykimi të drejtë dhe të paanshëm, siç garantohet me nenin 31 të Kushtetutës.

35. Rregulla 19 Mungesa e një gjykatësi

Paragrafët (3), (5) dhe (6) të rregullës 19, siç janë miratuar nga Plenarja, kërkojnë një analizë të hollësishme.

36. Rregulla 19(3) parashtron si vijon:

Në qoftë se për arsye sëmundjeje, për arsye të ngutshme personale, apo për arsye madhore jashtë fuqisë dhe kontrollit të tij, një gjykatës mungon në një çështje në gjykim e sipër për një periudhë që ka të ngjarë të jetë e shkurtër, dhe në qoftë se gjykatësit e tjerë në përbërje të trupit gjykues përkatës janë të bindur se është në interes të gjykimit të drejtë dhe të shpejtë të vijohet me procedimin e çështjes, këta gjykatës, pasi t'i kenë dëgjuar palët, mund të urdhërojnë që seancat e çështjes të vijojnë në mungesë të atij gjykatësi për një periudhë prej jo më shumë se pesë (5) ditë pune.

37. Gjykata është e mendimit se rregulla 19(3) ngre pyetjen nëse vijimi i procedimit të çështjes para dy gjykatësish të një trupi gjykues mund të thuhet se përbën gjykim para 'një gjykate të themeluar me ligj', siç garanton neni 31.2 i Kushtetutës.

38. Fraza 'themeluar me ligj' synon para së gjithash të sigurojë që organizimi gjyqësor të mos varet prej të drejtës vendimmarrëse të autoritetit ekzekutiv, por të rregullohet me ligj të miratuar nga Kuvendi.⁹ Gjithsesi, vlerësimi i këtij koncepti kërkon një analizë të bazës ligjore mbi të cilën është themeluar gjykata. Kushti që gjykata të jetë 'e themeluar me ligj' shkelet në qoftë se një gjykatë nuk funksionon në përputhje me rregullat që rregullojnë punën e saj,¹⁰ ndër të tjera, rregullat lidhur me përbërjen e trupit gjykues në secilën çështje.¹¹

39. Gjatë analizës së bazës ligjore konkrete në këtë rast, Gjykata vëren se në nenin 25(1) të Ligjit për themelimin e Dhomave të Specializuara përmendet fakti që trupat gjykues, panelet e Gjykatës së Apelit dhe panelet e Gjykatës Supreme përbëhen prej 'tre' gjykatësish. Megjithëse nenet 25(1), 33(1), 33(2) dhe 33(7) të Ligjit parashikojnë caktimin e një gjykatësi të vetëm, në qoftë se është e nevojshme, si edhe zgjedhjen e kryetarit të një trupi gjykues ose paneli, Ligji askund nuk parashikon mundësinë e kryerjes së procedurave para një 'paneli' të përbërë prej dy gjykatësish.

40. Rrjedhimisht, Gjykata konstaton se, pavarësisht prej kohëzgjatjes së kufizuar të mungesës së një gjykatësi apo pikëpamjeve të palëve pjesëmarrëse në procedurë, vijimi i gjykimit para dy gjykatësish të një trupi gjykuesi nuk bazohet në ligj, dhe për këtë arsye, një gjykim i tillë nuk do të përbënte një

⁹ Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lënda nr. KO26/15, Aktgjykim i datës 15 prill 2015, para. 48, ku citohet *Fruni v. Slovakia*, nr. 8014/07, 21 qershor 2011, para. 134.

¹⁰ *Pandjigidzé and Others v. Georgia*, nr. 30323/02, 27 tetor 2009, para. 104; *Posokhov v. Russia*, nr. 63486/00, ECHR 2003-IV, para. 39; *Buscarini v. Saint-Marin* (dec.), nr. 31657/96, 4 maj 2000.

¹¹ *Pandjigidzé and Others v. Georgia*, cituar më lart, para. 104; *Posokhov v. Russia*, nr. 63486/00, ECHR 2003-IV, para. 39.

gjykim para një gjykate të themeluar me ligj. Për rrjedhojë, rregulla 19(3) është në mospërputhje me nenin 31.2 të Kushtetutës.

41. Në lidhje me rregullën 19(5) dhe 19(6), Gjykata thekson se këto dispozita, ashtu siç janë miratuar nga Plenarja, parashtrojnë si vijon:

(5) *Në qoftë se një gjykatës nuk ka mundësi të vijojë të marrë pjesë në një çështje në gjykim e sipër për një periudhë prej më shumë se tridhjetë (30) ditë pune, ose përgjithmonë, gjykatësit e tjerë në përbërje të atij trupi gjykues, pasi t'i kenë dëgjuar palët, e informojnë Kryetarin, i cili cakton gjykatësin rezervë, ose, sipas rrethanave, një gjykatës tjetër për të vijuar me gjykimin e çështjes. Në përputhje me nenin 33(4) të Ligjit, gjykatësi i zëvendësuar nuk mund të caktohet në një panel tjetër në një fazë tjetër të së njëjtës çështje gjyqësore.*

(6) *Në qoftë se për cilëndo arsye, një gjykatës i vetëm nuk ka mundësi të vijojë të marrë pjesë në një çështje në gjykim e sipër për një periudhë që ka të ngjarë të zgjasë më shumë, në çështjen në fjalë Kryetari mund të caktojë një gjykatës të vetëm tjetër, dhe pasi t'i ketë dëgjuar palët, të urdhërojë rigjykimin ose vijimin e procesit gjyqësor nga ajo pikë.*

42. Po ashtu si rregulla 19(3), edhe këto dispozita lidhen me nenin 31.2 të Kushtetutës i cili garanton të drejtën e të akuzuarit për një gjykim të drejtë dhe të paanshëm.

43. Rregulla 19(5) dhe 19(6) ngrenë problemin e ndryshimit të përbërjes së një paneli, ose të ndryshimit të një paneli të përbërë prej një gjykatësi të vetëm gjatë vijimit të një çështjeje gjyqësore.

44. Fillimisht, Gjykata konfirmon se një element kyç i një procedimi penal të drejtë është mundësia e të akuzuarit për t'u ballafaquar me një dëshmitar në praninë e gjykatësit i cili përfundimisht vendos në lidhje me çështjen gjyqësore.¹² Ky 'parim i ballafaqueshmërisë' është një garanci e rëndësishme në një procedim penal, meqenëse konstatimet e gjykatës në lidhje me sjelljen dhe besueshmërinë e një dëshmitari mund të kenë pasoja të rëndësishme për të akuzuarin.¹³ Në thelb, sipas këtij parimi, vendimet në një proces gjyqësor duhen të merren prej gjykatësve të cilët kanë qenë të pranishëm gjatë gjithë procesit gjyqësor.¹⁴

45. Gjithsesi Gjykata pranon se në rrethana të posaçme, pjesëmarrja e pandërprerë e një gjykatësi në një çështje gjyqësore mund të mos jetë e mundshme. Në një rast të tillë, interesat e drejtësisë dhe veçanërisht e drejta e të akuzuarit për t'u

¹² *P.K. v. Finland* (dec.), nr. 37442/97, 9 korrik 2002.

¹³ *P.K. v. Finland*, nr. 30508/96, 9 mars 2004, para. 58; *P.K. v. Finland*, cituar më lart.

¹⁴ *Shih Mellors v. the United Kingdom* (dec.), nr. 57836/00, 30 janar 2003.

gjykuar brenda një afati të arsyeshëm, mund të diktojnë vijimin e procedurave para një trupi gjykues me përbërje të ndryshuar.¹⁵

46. Në rast të çfarëdo ndryshimi të përbërjes së një trupi gjykues, duhen marrë masa të rëndësishme për të garantuar moscenimin e drejtësisë së gjykimit të të akuzuarit. Trupi gjykues duhet të bindet se ekzistojnë garancitë e duhura të cilat kompensojnë mungesën e ballafaqueshmërisë të krijuar nga ndryshimi i përbërjes së trupit gjykues. Masa të tilla mund të përfshijnë vënien e transkripteve dhe incizimeve zanore e filmike në dispozicion të gjykatësit të ri, ose riparaqitjen e argumenteve të rëndësishme para trupit gjykues me përbërje të re.¹⁶ Çdo ndryshim i përbërjes së trupit gjykues në një çështje në gjykim e sipër duhet të bëhet vetëm në rrethana të posaçme dhe me ridëgjimin e dëshmitarëve të rëndësishëm.¹⁷ Duhet të vërtetohet se gjykatësi i cili vijon me gjykimin e çështjes ka njohuritë e duhura për provat dhe argumentet.

47. Rregulla 20(4) Vetëtërheqja ose përjashtimi i gjykatësve

Kjo dispozitë, ashtu siç është miratuar nga Plenarja, ka të bëjë me vetëtërheqjen ose përjashtimin e gjykatësve, dhe në pjesën përkatëse parashtrohet si më poshtë:

Paneli vendos për secilin rast veçazi nëse rrethanat lejojnë që gjykatësi në fjalë të vijojë pjesëmarrjen në një çështje gjyqësore gjatë kohës që rasti i tij është në shqyrtim e sipër.

48. Gjykata mendon se rregulla 20(4) ngre pyetjen nëse vijimi i pjesëmarrjes së një gjykatësi në një çështje gjyqësore gjatë kohës që shqyrtohet kërkesa për përjashtimin e tij, është në përputhje me të drejtën e të akuzuarit për t'u gjykuar nga një gjykatë e pavarur dhe 'e paanshme'. Rrjedhimisht, kjo lidhet me nenin 31 të Kushtetutës.
49. Është parim i rëndësishëm thelbësor që gjykatat të frymëzojnë besim tek publiku, dhe kur është fjala për procedim penal, tek i akuzuari që gjykohej.¹⁸ Kur është paraqitur kërkesë për përjashtimin e një gjykatësi, në mënyrë të pashmangshme vihet në pikëpyetje paanshmëria e atij gjykatësi. Gjykata pranon se një kërkesë për përjashtimin e një gjykatësi mund të jetë e pabazë ose e bazuar, mirëpo çfarë ka rëndësi të përcaktohet, është nëse gjykatësi përkatës mund të vijojë të marrë pjesë në një çështje gjyqësore gjatë kohës që shqyrtohet kërkesa për përjashtimin e tij.

¹⁵ Shih *Cutean v. Romania*, nr. 53150/12, 2 dhjetor 2014, para. 61.

¹⁶ Shih, *mutatis mutandis*, *Pitkänen v. Finland*, cituar më lart, para. 65; *Mellors v. the United Kingdom*, cituar më lart.

¹⁷ Shih *Pitkänen v. Finland*, cituar më lart, para. 58; *P.K. v. Finland*, cituar më lart.

¹⁸ *Kyprianou v. Cyprus* [GC], nr. 73797/01, ECHR 2005-XIII, para. 118; *Padovani v. Italy*, 26 shkurt 1993, Series A nr. 257-B, para. 27. Shih gjithashtu Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lënda nr. KI 06/12, Aktgjykim i datës 27 qershor 2012, para. 47.

50. Rregulla 20(4) i mundëson një trupi gjykues të drejtën për të vendosur në përputhje me rrethanat përkatëse të secilit rast konkret. Gjatë ushtrimit të së drejtës që i mundëson kjo rregull, trupi gjykues ka detyrim të mbajë parasysh nenin 3(2) të Ligjit.
51. Ekzistenca ose mungesa e paanshmërisë në funksion të përmbushjes së kushtit të gjykimit të drejtë, përcaktohet nëpërmjet analizës subjektive dhe objektive. Nëpërmjet analizës subjektive analizohen bindjet ose interesat personale të gjykatësit në çështjen gjyqësore përkatëse, kurse me anë të analizës objektive vlerësohet nëse ekzistojnë garanci të mjaftueshme për përjashtimin e çdo dyshimi legjitim në lidhje me paanshmërinë e gjykatësit.¹⁹ Gjykata është e mendimit se gjatë analizës subjektive, paanshmëria personale e një gjykatësi duhet të merret si e mirëqenë, derisa të vërtetohet e kundërta.²⁰ Si pasojë, lejimi i pjesëmarrjes së një gjykatësi në një çështje gjyqësore ndërkohë që kërkesa për përjashtimin e tij është në shqyrtim e sipër, në vetvete mund të mos jetë e papajtueshme me të drejtën e të akuzuarit për gjykim të drejtë. Megjithatë, Gjykata thekson se një trup gjykues duhet të sigurojë se nuk do të krijohet perceptimi i njëanshmërisë dhe duhet të mbajë parasysh se procesi gjyqësor që cenohet nga prania e një gjykatësi i cili duhej të ishte përjashtuar, normalisht nuk mund të konsiderohet i drejtë ose i paanshëm.²¹

52. Rregulla 27(3) Përgjegjësitë e Administratorit në lidhje me mbrojtjen dhe mbështetjen e dëshmitareve

Kjo dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, parashtron se:

Me urdhrin e një paneli ose proprio motu, para daljes në gjyq të një personi, Zyra për Mbrojtjen dhe Mbështetjen e Dëshmitarëve mund të kryejë vlerësim psikologjik të personit, për të përcaktuar nëse është në gjendje të dalë në gjyq, dhe nëse janë të nevojshme masa mbrojtëse.

53. Gjykata vëren se kryerja e vlerësimeve psikologjike, psikiatrike apo mjekësore lidhet me të drejtat kushtetuese të integritetit personal dhe të privatësisë së një personi, të garantuara me nenet 26 dhe 36.1 të Kushtetutës.
54. Gjykata konfirmon se ekzaminimi psikologjik i një personi pa dhënien e pëlqimit prej tij përbën ndërhyrje në të drejtën e atij personi për integritet personal dhe privatësi.²² Çdo ndërhyrje e tillë do të përbënte shkelje të të

¹⁹ *Kyprianou v. Cyprus*, cituar më lart, para. 118; *Hauschildt v. Denmark*, 24 maj 1989, Series A nr. 154, para. 46. Shih gjithashtu Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lënda nr. KI 06/12, Aktgjykim i datës 27 qershor 2012, para. 46.

²⁰ *Kyprianou v. Cyprus*, cituar më lart, para. 119; *Hauschildt v. Denmark*, cituar më lart, para. 47.

²¹ Shih Komiteti i Kombeve të Bashkuara për Të Drejtat e Njeriut ('KDNJ'), *Karttunen v. Finland*, Communication no. 387/1989, 23 tetor 1992, para. 7.2.

²² Shih HRC, *M.G. v. Germany*, Communication no. 1482/2006, 2 shtator 2008, para. 10.1; *Matter v. Slovakia*, nr. 31534/96, 5 korrik 1999, para. 64; *Peters v. the Netherlands* (dec.), nr. 21132/93, 6 prill 1994.

drejtave kushtetuese të lartpërmendura, përveçse kur është në përputhje me dispozitat e nenit 55 të Kushtetutës. Sipas këtij neni, një ndërhyrje e tillë duhet të jetë në përputhje me ligjin; e domosdoshme që, në një shoqëri të hapur dhe demokratike, të përmbushet qëllimi për të cilin lejohet një ndërhyrje e tillë; nuk mund të bëhet për qëllime të tjera, përveç atyre për të cilat është përcaktuar; dhe nuk mohon kurrësi thelbin e të drejtës së garantuar.

55. Gjykata më tej vëren se rregulla 27(3) i referohet vlerësimit psikologjik që kryen 'Zyra për Mbrojtjen dhe Mbështetjen e Dëshmitarëve'. Gjykata thekson se, për të qenë në përputhje me të drejtat e një personi të përcaktuara në nenet 26 dhe 36.1 të Kushtetutës, çdo vlerësim i tillë duhet të kryhet nga një profesionist i shërbimit mjekësor që ka kualifikimet e nevojshme për të kryer ekzaminimin e personit dhe për të dhënë mendimin e tij prej eksperti në lidhje me gjendjen apo nevojat psikologjike të personit në fjalë.
56. Ndonëse rregulla nuk përcakton shprehimisht të gjitha garancitë e nevojshme në lidhje me ekzaminimin mjekësor të një personi që nuk ka dhënë pëlqimin e vet, Gjykata konstaton se paneli i cili nxjerr një urdhër sipas rregullës 27(3) është i detyruar të respektojë Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, në përputhje me nenin 3(2) të Ligjit.

57. Konstatimet në lidhje me Kapitullin 2 të Rregullores

Gjykata konstaton se rregulla 19(3) është në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Përveç këtij konstatimi, duke respektuar parimet e lartpërmendura dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në pajtim me nenin 3(2) të Ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e tjera të Kapitullit 2 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 3

TË DREJTAT E PERSONAVE GJATË HETIMIT

58. Gjykata është e mendimit se disa dispozita në Kapitullin 3 kanë të bëjnë me të drejtat themelore të njeriut dhe për këtë arsye, çështja e përputhshmërisë së tyre me Kushtetutën duhet të shqyrtohet në imtësi dhe tërësi. Me përjashtim të rregullave të shqyrtuara më poshtë dhe duke mbajtur parasysh konstatimet e veta parashtruar në paragrafin 57 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje në lidhje me dispozitat e tjera të Kapitullit 3 të Rregullores.

59. Nënpjesa 2: Masat hetimore të posaçme

Rregullat 31, 32 dhe 33, siç janë miratuar nga Plenarja, për aq sa lidhen me këtë vlerësim, parashtrojnë si vijon:

Rregulla 31 Arsye për masa hetimore të posaçme

- (1) *Masat hetimore të posaçme mund të autorizohen ... bazuar në rregullën 32 dhe rregullën 33, në qoftë se:*
 - (a) *ekziston dyshim i bazuar se është kryer, po kryhet ose do të kryhet një veprë penale brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara; dhe*
 - (b) *informacioni i marrë me anë të masave të tilla, po qe se do të përdorej, do të ndihmonte hetimin e veprës penale dhe një informacion i tillë nuk mund të merret me anë të asnjë mase hetimore tjetër, apo pa shkaktuar rrezik real për dëmtimin e një personi ose prone.*
- (2) *Për autorizimin e masave të tilla, nuk është e domosdoshme të ekzistojë arsye për të dyshuar në identitetin e një të dyshuari që kryen ose merr pjesë në kryerjen e një veprë penale përcaktuar në paragrafin (1).*

Rregulla 32 Masa hetimore të posaçme të autorizuar prej një paneli

- (1) *Për marrjen e masave hetimore të posaçme, Prokurori i Specializuar kërkon autorizimin e një paneli.*
- (2) *Kur është bindur se janë plotësuar kushtet e rregullës 31(1), paneli nxjerr vendimin për autorizimin e masave hetimore të posaçme të kërkuara, dhe në këtë vendim përmendet:*
 - (a) *kohëzgjatja e vlefshmërisë së autorizimit në varësi të rrethanave përkatëse të hetimit, që gjithsesi nuk mund të shkojë më shumë se gjashtëdhjetë (60) ditë;*

...

Rregulla 33 Masa hetimore të posaçme të urdhëruara prej Prokurorit të Specializuar

- (1) *Prokurori i Specializuar mund të urdhërojë marrjen e masave hetimore të posaçme në rastet si vijon:*
 - (a) *kur janë përmbushur kushtet e përcaktuara në rregullën 31(1);*
 - (b) *kur rrethana të jashtëzakonshme kushtëzojnë zbatimin e menjëhershëm e masave të tilla; dhe*
 - (c) *kur çdo vonesë si rezultat i kërkimit të autorizimit prej panelit për masa hetimore të posaçme, do të rrezikonte hetimin apo sigurinë e një dëshmitari, viktime ose personi tjetër të rrezikuar.*

- (2) *Prokurori i Specializuar i paraqet një paneli kërkesë për miratimin e masave të tilla menjëherë dhe jo më vonë se njëzet e katër (24) orë pas fillimit të zbatimit të tyre.*
- (3) *Paneli që shqyrton kërkesën, miraton masat hetimore të posaçme vetëm nëse bindet se janë plotësuar kushtet e paragrafit (1). Në qoftë se paneli nuk i miraton masat e kërkuara, Prokurori i Specializuar ndërpret menjëherë zbatimin e tyre.*

60. Gjykata vëren se Prokurori i Specializuar mund të ndërmarrë një spektër të gjerë masash hetimore të posaçme sipas rregullës 2(1), ndër të cilat vëzhgimi i fshehtë me video, monitorimi i fshehtë i bisedave dhe përgjimi i telekomunikimeve dhe i komunikimit me anë të rrjetit kompjuterik. Masa të tilla përbëjnë ndërhyrje në të drejtën e një personi për respektimin e privatësisë e garantuar me nenin 36 të Kushtetutës dhe nenin 8 të Konventës.²³
61. Siç u konstatua më lart,²⁴ çdo ndërhyrje në të drejtën kushtetuese të një personi për privatësi mund të përligjet nëse, në bazë të nenit 55 të Kushtetutës, është në përputhje me ligjin; e domosdoshme që, në një shoqëri të hapur dhe demokratike, të përmbushet qëllimi për të cilin një ndërhyrje e tillë lejohet; nuk mund të bëhet për qëllime të tjera përveç atyre për të cilat është përcaktuar; dhe nuk mohon kurrësi thelbin e të drejtës së garantuar.
62. Të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me Kushtetutë mund të kufizohen vetëm 'me ligj'.²⁵ Shprehja 'me ligj' sipas nenit 55.1 të Kushtetutës, ose 'në përputhje me ligjin' sipas nenit 8(2) të Konventës, kushtëzon që këto masa të kenë bazë në ligj dhe të jenë në përputhje me shtetin ligjor. Rrjedhimisht, ligji duhet të përmbushë disa veçori cilësore: duhet të jetë i disponueshëm për personin në fjalë dhe efektet e tij duhet të jenë të parashikueshme.²⁶
63. Për sa u përket kushteve të 'disponueshmërisë' dhe 'parashikueshmërisë' në kontekst të masave të fshehta të përgjimit, Gjykata konfirmon se ligji duhet të jetë mjaftueshmërisht i qartë që t'u bëjë me dije individëve në mënyrën e duhur rrethanat dhe kushtet në të cilat autoritetet kanë kompetenca të përdorin çfarëdo mase të tillë.²⁷ Gjithashtu, në kontekst të masave të fshehta të përgjimit nga ana e autoriteteve, për shkak të mungesës së kontrollit prej publikut dhe rrezikut prej keqpërdorimit të pushtetit, përputhshmëria me shtetin ligjor

²³ Shih, ndër burimet e tjera, *Szabóet and Vissy v. Hungary*, nr. 37138/14, 12 janar 2016, para. 52-53; *P.G. and J.H. v. the United Kingdom*, nr. 44787/98, ECHR 2001-IX, para. 59. Shih gjithashtu *Uzun v. Germany*, nr. 35623/05, ECHR 2010, para. 49-52.

²⁴ Shih më lart para. 54.

²⁵ Shih, për shembull, *Roman Zakharov v. Russia* [GC], nr. 47143/06, ECHR 2015, para. 228; *Rotaru v. Romania* [GC], nr. 28341/95, ECHR 2000-V, para. 52.

²⁶ *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 228, me referime të mëtejshme; *Uzun v. Germany*, cituar më lart, para. 60.

²⁷ *Uzun v. Germany*, cituar më lart, para. 61, me referime të mëtejshme.

kushtëzon që ligji të mundësojë mbrojtjen e nevojshme nga ndërhyrjet arbitrare në të drejtën e respektimit të privatësisë. Me fjalë të tjera, duhet të ekzistojnë garanci mbrojtëse efektive kundër keqpërdorimit. Kjo do të varet nga të gjitha rrethanat e çështjes, ndër të cilat natyra, fushëveprimi dhe kohëzgjatja e masave të mundshme, baza e nevojshme për urdhërimin e tyre, autoritetet kompetente për lejimin, zbatimin dhe mbikëqyrjen e tyre, si edhe mjetet ligjore të parapara me ligj.²⁸

64. Gjatë shqyrtimit të rasteve në lidhje me përgjime të fshehta, GJEDNJ-ja ka nxjerrë përfundimin se 'ligjshmëria' e një ndërhyrjeje mund të jetë e lidhur ngushtë me 'domosdoshmërinë' e ndërhyrjes. Për këtë arsye, Gjykata e konsideron të nevojshme që gjatë shqyrtimit të rregullave 31 deri në 33, të trajtojë bashkërisht për rregullat e lartpërmendura kushtet e nevojshme për të vlerësuar nëse një masë konkrete është 'në përputhje me ligjin' dhe nëse një masë e tillë është 'e domosdoshme'. 'Cilësia e ligjit' në këtë kuptim nënkupton që ligji vendor duhet të jetë jo vetëm i disponueshëm dhe i parashikueshëm në zbatimin e vet, por duhet gjithashtu të sigurojë që masat e përgjimit të fshehtë të zbatohen vetëm kur janë 'të domosdoshme në një shoqëri demokratike'. Kjo do të thotë që ligji duhet të mundësojë masa mbrojtëse dhe garanci të përshtatshme dhe efektive kundër keqpërdorimit.²⁹
65. Gjatë shqyrtimit të rregullave 31 deri në 33, Gjykata ka mbajtur parasysh standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut të zbatueshme në lidhje me përgjimin e fshehtë të komunikimeve, veçanërisht standardet e zhvilluara nga jurisprudenca e GJEDNJ-së në lidhje me këtë problematikë. Është e drejtë që nga autoritetet të kërkohej zbatimi i standardeve të rrepta për të shmangur rrezikun e keqpërdorimit dhe ndërhyrjes arbitrare prej tyre në të drejtën për privatësi të mbrojtur me kushtetutë. Gjykata është e ndërgjegjshme se jo të gjitha masat hetimore të posaçme të parashikuara në Rregullore nënkuptojnë të njëjtën shkallë të ndërhyrjes në të drejtën për respektimin e privatësisë. Sa më e lartë shkalla e ndërhyrjes, aq më të rrepta duhen të jenë garancitë mbrojtëse kundër keqpërdorimit. Konkretisht, në çështjen *Uzun v. Germany*, GJEDNJ-ja bëri dallim midis përgjimit me GPS dhe metodave të tjera të përgjimit pamor ose zanor. Si rregull, këto të fundit me gjasë do të përfshijnë një shkallë më të lartë të ndërhyrjes në të drejtën e një personi për respektimin e jetës private, për arsye se ato zbulojnë informacion, jo vetëm për vendndodhjen e personit por edhe për sjelljen, mendimet dhe qëndrimet e tij.³⁰ Rrjedhimisht, GJEDNJ-ja gjykoi se standardet e rrepta të domosdoshme në kontekstin konkret të përgjimit të telekomunikimeve nuk janë të zbatueshme në lidhje me masat e përgjimit me GPS në vende publike, meqenëse këto të fundit duhet të konsiderohen si shkallë më e ulët e ndërhyrjes në jetën private

²⁸ *Uzun v. Germany*, cituar më lart, para. 63, me referime të mëtejshme.

²⁹ *Shih Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 236.

³⁰ *Uzun v. Germany*, cituar më lart, para. 52.

të personit në krahasim me përgjimin e bisedave telefonike të atij personi.³¹ Rrjedhimisht GJEDNJ-ja zbatoi parimet më të përgjithshme në lidhje me mbrojtjen e nevojshme kundër ndërhyrjes arbitrare në të drejtën e respektimit të privatësisë.³²

66. Duke qenë e ndërgjegjshme për shkallën e lartë të ndërhyrjes në të drejtën e privatësisë gjatë vëzhgimit të fshehtë dhe përgjimit të fshehtë, Gjykata gjykon se në këtë aspekt duhet të ekzistojnë dhe të përkufizohen qartë në ligj garancitë themelore minimale mbrojtëse për të shmangur mundësinë e keqpërdorimit të pushtetit. Gjykata mbështet qëndrimin e GJEDNJ-së se çdo ligj lidhur me masat e përgjimit dhe vëzhgimit të fshehtë, duhet të përmbajë garancitë minimale mbrojtëse si në vijim:

- saktësimi i llojit të veprës penale që mund të përliqjë një urdhër për përgjim;
- përkufizimi i kategorive të personave telefonat e të cilëve mund të përgjohen;
- kufizimi i kohëzgjatjes së përgjimit të telefonit;
- procedura që duhet të ndiqet gjatë analizimit, përdorimit dhe ruajtjes së të dhënave të mbledhura;
- masat që duhen marrë gjatë komunikimit të këtyre të dhënave palëve të tjera; dhe
- saktësimi i rrethanave në të cilat regjistrimet mund ose duhet të fshihen apo asgjësohen.³³

67. Gjykata vëren se në Rregullore, ashtu siç është miratuar nga Plenarja, bëhet dallim midis llojeve të ndryshme të masave hetimore të posaçme. Megjithatë, Gjykata me njëfarë shqetësimi vëren se në Rregullore nuk saktësohen kushtet në të cilat mund të merren masa të caktuara, veçanërisht ato që përfshijnë shkallë të lartë të ndërhyrjes në të drejtën e një personi për respektimin e privatësisë. Duke marrë parasysh faktin se Rregullorja lejon qartësisht përgjimin e telekomunikimeve, si edhe forma të tjera të përgjimit intim, Gjykata e gjykon të domosdoshme që standardet të cilat lejojnë marrjen e masave hetimore të posaçme, të shqyrtohen në bazë të standardeve më të rrepta të përmendura më lart.

68. Për mendimin e Gjykatës, nuk është e qartë nëse rregullat 31 deri në 33 të cilat lejojnë përgjimin e fshehtë të komunikimeve, ashtu siç janë miratuar nga Plenarja, janë të mjaftueshme për përmbushjen e standardeve përkatëse të domosdoshme për të garantuar përputhshmërinë e tyre me Kapitullin II, përfshirë nenin 55, të Kushtetutës.

³¹ Po aty., para. 66.

³² Po aty.

³³ Shih, *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 231, me referime të mëtejshme.

69. Gjykata kujton se një nga garancitë minimale mbrojtëse të domosdoshme në lidhje me përgjimin e fshehtë është saktësimi i mjaftueshëm i llojit të veprës penale që mund të përlijë një masë hetimore të posaçme.³⁴ Në lidhje me këtë, Gjykata vë në dukje se sipas rregullës 31(1)(a), mund të autorizohen masa hetimore të posaçme në lidhje me veprat penale nën juridiksionin e Dhomave të Specializuara. Rrjedhimisht, të gjitha veprat penale të përcaktuara në nenin 6 të Ligjit, janë brenda kategorisë së veprave penale për të cilat mund të nxirret urdhër për përgjim. Megjithëse kjo përmbush qartë kushtin e saktësimit të llojit të veprës penale që mund të përlijë një urdhër të tillë, për mendimin e Gjykatës nuk është e qartë nëse të gjitha veprat penale, përfshirë ato që mund të ndëshkohen me gjobë, përlijin shkallë të tillë të ndërhyrjes në të drejtën e respektimit të privatësisë.³⁵
70. Gjykata vëren se më e rëndësishme është se rregullat 31 deri në 33 nuk përcaktojnë kategoritë e personave në lidhje me të cilët mund të zbatohen masa hetimore të posaçme. Kjo është një e metë serioze. Në formën e tyre aktuale, këto rregulla lejojnë zbatimin e masave më ndërhyrëse në lidhje me *cilindo* person, me kusht që të jenë përmbushur kushtet e rregullës 31(1).
71. Gjithashtu, rregulla 31(2) përcakton se masa të tilla mund të autorizohen edhe pa ekzistencën e arsyes për të dyshuar në identitetin e të dyshuarit. Gjykata pajtohet se në raste të caktuara mund të kërkohej një masë për të identifikuar apo për të gjetur vendndodhjen e një të dyshuari të mundshëm. Sidoqoftë, një dispozitë e përgjithshme që lejon ndërhyrje serioze pa kushtin e ekzistencës së arsyes për dyshim në identitetin e të dyshuarit dhe pa konstatuar se personi bën pjesë në një kategori të saktësuar personash, komunikimet e të cilëve mund të përgjohen, në shikim të parë duket problematike dhe mungesa e një konstatimi të tillë duhet të konsiderohet se krijon shqetësime serioze në lidhje me përlijjen e marrjes së një mase të tillë.³⁶ Për më tepër, Gjykata vëren se Rregullorja nuk përmban dispozita që rregullojnë rrethanat kur gjatë komunikimeve të përgjuara mund të shkëmbehet informacion midis një personi të dyshuar dhe mbrojtësit të tij.³⁷
72. Gjykata vlerëson se rregullat 31 deri në 33 nuk janë të saktësuar mjaftueshmërisht në lidhje me kohëzgjatjen e përgjimit të komunikimeve. Megjithëse rregulla 32(2)(a) kufizon kohëzgjatjen në gjashtëdhjetë ditë, asnjë dispozitë nuk e ndalon Prokurorin e Specializuar që të kërkojë një vendim të ri pas skadimit të afatit të lartpërmendur.³⁸ Gjykata pranon se nuk është e

³⁴ Shih *Kennedy v. the United Kingdom*, nr. 26839/05, 18 maj 2010, para. 159.

³⁵ Shih *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 244; *Iordachi and Others v. Moldova*, nr. 25198/02, 10 shkurt 2009, para. 43-44.

³⁶ Shih *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 243, 245.

³⁷ Shih *Iordachi and Others v. Moldova*, cituar më lart, para. 50.

³⁸ Po aty., para. 45. Shih gjithashtu *Klass and Others v. Germany* (dec.), nr. 54934/00, ECHR 2006-XI, para. 98.

paarsyeshme që vendimi mbi kohëzgjatjen e gjithsejtë të përgjimit t'u lihet autoriteteve përkatëse që kanë kompetenca për të nxjerrë, apo sipas nevojës, zgjatur fletautorizimet për përgjim duke mbajtur parasysh peshën e veprës penale. Gjykata gjithashtu pranon se në raste më të rënda dhe më komplekse, mund të përligjet kohëzgjatje më e gjatë e përgjimit. Megjithatë, Gjykata vlerëson se këto masa nuk mund të jenë me kohëzgjatje të papërcaktuar. Më së paku, Rregullorja duhet të saktësojë rrethanat në të cilat mund të zgjatet fletautorizimi si edhe kushtet në të cilat duhet të shfuqizohet.³⁹ Rregullorja në formën që është miratuar nuk përmban garanci të tilla.

73. Në lidhje me procedurat e analizimit, përdorimit dhe ruajtjes së të dhënave të mbledhura, Gjykata vëren se kapituj të tjerë të Rregullores përmbajnë dispozita që parashikojnë disa garanci mbrojtëse të cilat mundësojnë minimizimin e rrezikut të përdorimit apo nxjerrjes së paautorizuar të këtyre të dhënave. Për shembull, rregulla 43 parashtrohet se Prokurori i Specializuar është përgjegjës për mbajtjen, ruajtjen dhe sigurinë e informacionit të mbledhur gjatë hetimeve derisa dhe nëse një informacion apo material i tillë paraqitet si provë në një gjykim.⁴⁰ Po ashtu, Gjykata nuk është bindur se rregullat janë të qarta në lidhje me afatin ose afatet e lejuara për mbajtjen dhe ruajtjen e të dhënave të mbledhura, dhe as nuk saktësojnë procedurën për asgjësimin e tyre. Rregullat gjithashtu nuk janë të qarta në lidhje me procedurën e zbatueshme kur të dhënat e siguruara në fakt nuk lidhen me qëllimin e mbledhjes së tyre, si edhe nuk përmbajnë dispozita lidhur me informimin e personit të dhënat e të cilit mbahen, por i cili më pas nuk akuzohet për asnjë vepër penale.⁴¹
74. Pa dyshim, ekzistojnë garanci të tjera mbrojtëse të domosdoshme të cilat duhen respektuar sa herë që të dhënat mbledhen përmes përgjimit të fshehtë dhe masave të tjera hetimore të posaçme që përfshijnë shkallë të lartë të ndërhyrjes në të drejtën e një personi për respektimin e privatësisë.⁴² Këto garanci mbrojtëse, siç u theksua më lart, përshkruhen më me hollësi në jurisprudencën e GJEDNJ-së.⁴³
75. Në këtë fazë të analizës dhe duke pasur parasysh kuadrin e kufizuar të shqyrtimit, Gjykata është bindur se me mangësitë e identifikuar më lart, rregullat 31, 32 dhe 33, ashtu siç janë miratuar nga Plenarja, janë në mospërputhje me kriteret e Kushtetutës. Konkretisht, Gjykata gjykon se këto rregulla nuk përmbushin kriterin e 'cilësisë së ligjit' sipas nenit 55.1 të

³⁹ Shih *Kennedy v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 161; *Klass and Others v. Germany*, 6 shtator 1978, Series A nr. 28, para. 52.

⁴⁰ Shih gjithashtu, për shembull, rregulla 105(1) dhe rregulla 24.

⁴¹ Shih *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart, para. 255, 286 et seq.; *Kennedy v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 162, 167; *Klass and Others v. Germany*, cituar më lart, para. 52, 57-58; *Weber and Saravia*, cituar më lart, para. 135.

⁴² Shih më lart para. 66.

⁴³ Shih *Roman Zakharov v. Russia*, cituar më lart.

Kushtetutës. Gjithashtu, rregullat e lartpërmendura në formën që janë miratuar, nuk mund të demonstrojnë se 'ndërhyrja' e lejuar është brenda konceptit 'e domosdoshme' në një shoqëri demokratike. Rrjedhimisht, Gjykata konstaton se rregullat 31, 32 dhe 33 nuk janë në përputhje me nenin 36 të Kushtetutës me kufizimet e parapara në nenin 55.1, duke qenë se nuk përmbajnë garancitë e duhura mbrojtëse kundër keqpërdorimit të pushtetit në kontekst të masave hetimore të posaçme, dhe veçanërisht në lidhje me përgjimin e komunikimeve.

76. Nënpyesa 3: **Kontrollimi dhe sekuestrimi**

Rregullat 34 dhe 35

Në rregullat 34 dhe 35 siç janë miratuar nga Plenarja dhe për aq sa lidhen me këtë vlerësim, lexohet si vijon:

Rregulla 34 Kontrollimi dhe sekuestrimi i autorizuar prej një paneli

- (1) *Prokurori i Specializuar i kërkon një paneli autorizim për kontrollim dhe sekuestrim në qoftë se në bazë të materialit mbështetës që dorëzohet me kërkesën për autorizim, ekziston dyshim i bazuar se:*
 - (a) *është kryer, po kryhet ose do të kryhet një vepër penale brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara; dhe*
 - (b) *kontrollimi me gjasë do të ketë për pasojë arrestimin e personit përgjegjës për veprën penale, ose zbulimin dhe sekuestrimin e provave thelbësore për hetimin.*
- (2) *Paneli që shqyrton kërkesën mund të autorizojë kontrollim dhe sekuestrim nëse bindet se janë plotësuar kushtet e paragrafit 1.*
- (3) *Paneli përcakton kuadrin kohor, kohëzgjatjen dhe shkallën e kontrollimit dhe sekuestrimit. Paneli mund të përcaktojë edhe kushte të tjera që i gjykon të nevojshme.*

Rregulla 35 Kontrollimi dhe sekuestrimi prej Prokurorit të Specializuar

- (1) *Bazuar në nenin 35 dhe nenin 39 të Ligjit, Prokurori i Specializuar mund të kryejë kontrollimin e cilitdo personi ose prone private dhe të sekuestrojë përkohësisht çfarëdo sendi të gjetur gjatë kontrollimit, pa autorizimin e panelit, në qoftë se:*
 - (a) *personi në fjalë me vetëdije dhe vullnetarisht pajtohet me kryerjen e kontrollimit dhe të sekuestrimit;*
 - (b) *personi i kapur duke kryer një vepër penale brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara, pas ndjekjes do të arrestohet;*

- (c) *personi për të cilin paneli ka lëshuar fletarrestim, ndodhet në objektin që do të kontrollohet; ose*
 - (d) *një veprim i tillë është i domosdoshëm për të parandaluar rrezikun e menjëhershëm të një dëmi të rëndë dhe të pandreqshëm ndaj personave të tjerë ose pronës.*
- (2) *Kërkesën për miratimin e kontrollimit dhe sekuestrimit, Prokurori i Specializuar ia paraqet një paneli ...*
- (3) *Paneli miraton kryerjen e kontrollimit dhe sekuestrimit vetëm kur bindet se janë përmbushur kushtet e përcaktuara në paragrafin 1. Prokurori i Specializuar ndërpret menjëherë kontrollimin dhe sekuestrimin në qoftë se paneli nuk e miraton një kërkesë të tillë.*
- (4) *Rregulla 36(3-5) zbatohet mutatis mutandis.*
77. Gjykata vëren se rregullat e mësipërme për kontrollimin dhe sekuestrimin lidhen me të drejtën për integritet personal dhe të drejtën për respektim të privatësisë, sikurse garantohen përkatësisht prej neneve 26 dhe 36 të Kushtetutës.⁴⁴
78. Gjykata thekson se sipas neneve 36.2 dhe 55.2 të Kushtetutës dhe në bazë të nenit 8(2) të Konventës, çdo ndërhyrje në të drejtat dhe liritë themelore që është pasojë e kontrollimeve dhe sekuestrimeve, duhet të përmbushë kushtin e ‘domosdoshmërisë’.⁴⁵
79. “Domosdoshmëri” nënkupton që ndërhyrja ose kufizimi konkret në të drejtat në fjalë të përkohë me një nevojë të ngutshme shoqërore dhe të jetë proporcionale me synimin legjitim që kërkohet të arrihet.⁴⁶ Lidhur me këtë, neni 55.4 i Kushtetutës përcakton se në rastet e kufizimit të të drejtave të njeriut autoritetet kanë për detyrë t’i kushtojnë kujdes natyrës dhe shkallës së kufizimit, raportit midis kufizimit dhe qëllimit që synohet të arrihet, si dhe të shqyrtojnë mundësinë e realizimit të atij qëllimi me kufizim më të vogël.
80. Gjatë vlerësimit nëse rregullat 34 dhe 35 të miratuara nga Plenarja, e përmbushin kushtin e ‘domosdoshmërisë’ sipas Kushtetutës, fillimisht Gjykata vëren se kontrollimet dhe sekuestrimet mund të realizohen me dhe pa autorizim gjyqësor paraprak mbi bazën e disa kushteve të përcaktuara.
81. Sa u takon kontrollimeve dhe sekuestrimeve të kryera në bazë të autorizimit gjyqësor, Gjykata vëren se rregulla 34 është hartuar me shtrirje të gjerë.

⁴⁴ Shih, për shembull, *Camenzind v. Switzerland*, 16 dhjetor 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII, para. 35.

⁴⁵ Shih, për shembull, *Posevini v. Bulgaria*, nr. 63638/14, 19 janar 2017, para. 66, me referime të mëtejshme.

⁴⁶ Shih, ndër burime të tjera, *Rozhkov v. Russia* (no. 2), nr. 38898/04, 31 janar 2017, para. 116; *Camenzind v. Switzerland*, cituar më lart, para. 44.

Rregulla nuk përcakton kategoritë e personave në lidhje me të cilët mund të lëshohet urdhër kontrollimi dhe sekuestrimi. Rrjedhimisht, duket se mund të lëshohen urdhra të tilla për persona të cilët dyshohen se kanë kryer një vepër penale, si edhe për persona për të cilët nuk ka dyshime. Gjithashtu, një urdhër i tillë mund të lidhet me kontrollimin e pronës së një personi të dyshuar, ose të pronës së një personi të tretë. Urdhra të tillë mund të përfshijnë madje kontrollimin e zyrës së një avokati ose sekuestrimin e pajisjeve elektronike. Është e qartë se që rregulla 34 të jetë në përputhje me nenin 55.4 të Kushtetutës, një panel duhet të analizojë faktorë të veçantë përpara se të autorizojë lloje të ndryshme kontrollimesh dhe sekuestrimesh, për të siguruar që ndërhyrja e mëpasshme të jetë proporcionale me synimin legjitim që kërkohet të arrihet.⁴⁷

82. Gjithashtu, Gjykata vëren se rregulla 34 nuk vendos asnjë detyrim konkret mbi panelin që të marrë në shqyrtim ‘domosdoshmërinë’ e operacionit të kontrollimit dhe sekuestrimit. Sidoqoftë, Gjykata thekson se, që rregulla 34 të jetë në përputhje me Kushtetutën, paneli të cilit i paraqitet kërkesa duhet të analizojë domosdoshmërinë e çdo operacioni kontrollim-sekuestrimi, duke mbajtur parasysh dispozitat e nenit 36.2 të Kushtetutës. Kjo përfshin detyrimin për të analizuar, nëse ka lidhje, nëse provat e synuara mund të merren në mënyra të tjera më pak ndërhyrëse, por po aq efektive të marrjes së provave,⁴⁸ apo nëse autoriteti hetimor i ka tashmë këto prova.⁴⁹
83. Gjykata bindet se dispozitat e rregullës 34(3), përfshirë edhe dispozitën që i lejon panelit të vendosë kushtet që i mendon të nevojshme, synojnë të sigurojnë që urdhri të hartohet, aq sa është e realizueshme, në një mënyrë të tillë që efekti i operacionit të jetë brenda kufijve të arsyeshëm.⁵⁰
84. Sa u takon kontrollimeve dhe sekuestrimeve të kryera në mungesë të autorizimit gjyqësor, Gjykata konfirmon se vigjilencë e veçantë duhet treguar kur autoritetet gëzojnë kompetenca ligjore për urdhërimin dhe kryerjen e kontrollimeve pa autorizim gjyqësor paraprak. Për mbrojtjen e individëve nga ndërhyrja arbitrare e autoriteteve në të drejtën e privatësisë, nevojiten një kuadër i qartë ligjor dhe kufij të përcaktuar mbi këto kompetenca.⁵¹
85. Duke mbajtur parasysh sa më lart, Gjykata vëren se rregulla 35(1) lejon që Prokurori i Specializuar të kryejë kontrollime dhe sekuestrime pa autorizim gjyqësor paraprak në kushtet e përcaktuara në nënparagrafët (a-d). Gjykata thekson me njëfarë shqetësimi se, në bazë të paragrafit 1, Prokurori i

⁴⁷ Shih, për shembull, *Iliya Stefanov v. Bulgaria*, nr. 65755/01, 22 maj 2008, para 38, 41; *Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria*, nr. 74336/01, ECHR 2007-IV, para 63, 65.

⁴⁸ Shih *Saint-Paul Luxembourg S.A. v. Luxembourg*, nr. 26419/10, 18 prill 2013, para. 44; *Buck v. Germany*, nr. 41604/98, ECHR 2005-IV, para. 49.

⁴⁹ Shih edhe *Rozhkov v. Russia (nr. 2)*, cituar më lart, para 125-126.

⁵⁰ Shih *Misan v. Russia*, nr. 4261/04, 2 tetor 2014, para. 55 *in fine*.

⁵¹ Shih *Camenzind v. Switzerland*, cituar më lart, para. 45.

Specializuar mund të kryejë kontrollimin e ‘*cilitdo*’ personi dhe prone dhe të sekuestrojë ‘*çfarëdo*’ sendi të gjetur kur ekziston njëri prej kushteve të lartpërmendura. Në pamje të parë, këto kompetenca lejuese të Prokurorit të Specializuar janë të gjera. Gjykata është e gatshme të pranojë se nënparagrafi (a) dhe nënparagrafi (d) vendosin kufizime mbi këto kompetenca të gjera në rrethanat kur, ose personi në fjalë ka dhënë pëlqimin e vet, ose operacioni në fjalë është i domosdoshëm për të shmangur një rrezik të afërt dëmtimi të rëndë dhe të pandreqshëm ndaj personave ose pronës.

86. Sidoqoftë, shqetësimi i Gjykatës mbetet në lidhje me dispozitat e nënparagrafëve (b) dhe (c). Për shembull, rregulla 35(1)(b) lejon Prokurorin e Specializuar të kontrollojë çdo pronë ku personi i kapur duke kryer vepër penale, pas ndjekjes do të arrestohet. Po kështu, rregulla 35(1)(c) lejon Prokurorin e Specializuar të kryejë kontrollimin e ‘*cilitdo*’ personi dhe të sekuestrojë ‘*çfarëdo*’ sendi në qoftë se personi për të cilin është lëshuar fletarrestim, ndodhet në objektin që do të kontrollohet. Gjykata është e mendimit se një dispozitë e cila i jep Prokurorit të Specializuar kompetenca kaq të gjera, veçse shkakton problem lidhur me përputhshmërinë me nenin 36.2 të Kushtetutës ku përcaktohet shprehimisht se autoritetet i kryejnë kontrollet vetëm ‘deri në shkallën e domosdoshme’ dhe nëse janë “të domosdoshme për hetimin e krimit”.
87. Pranohet se, sipas jurisprudencës së GJEDNJ-së, mungesa e një kushti ligjor për autorizim gjyqësor paraprak që i bën autoritetet të kenë t drejtë të brendaqenësishme të pakufizuar në vlerësimin e përshtatshmërisë dhe shkallës së një kontrolli, mund të kompensohet me shqyrtimin gjyqësor *ex post facto*, ku ky shqyrtim përqendrohet në pika që kanë të bëjnë si me ligjshmërinë dhe proporcionalitetin e masës, po ashtu edhe me mënyrën e zbatimit.⁵² Gjykata pranon se rregulla 35(3) faktikisht parashikon një shqyrtim gjyqësor *ex post facto*. Mirëpo, në bazë të kësaj rregulle, paneli miraton kryerjen e kontrollimit dhe sekuestrimit vetëm kur bindet se “janë përmbushur kushtet e përcaktuara në paragrafin 1”. Edhe pse një shqyrtim i tillë qartësisht trajton ligjshmërinë e kontrollimit dhe sekuestrimit, Gjykata nuk mund të mos marrë në konsideratë faktin se rregulla 35(3) nuk parashikon që shqyrtimi të përfshijë një vlerësim të proporcionalitetit të masës. Rrjedhimisht, shqyrtimi gjyqësor *ex post facto* i paraparë në rregullën 35(3) nuk e kufizon efektin e kontrollimeve dhe sekuestrimeve brenda çfarë konsiderohet ‘e domosdoshme’ në një shoqëri demokratike. Si rrjedhojë, kjo rregull është në mospërputhje me nenin 36.2 të Kushtetutës.
88. Duke u bazuar në sa më lart, Gjykata arrin në përfundimin se kompetencat e gjera që i jepen Prokurorit të Specializuar nga rregulla 35(1)(b) dhe (c), pavarësisht nga shqyrtimi gjyqësor *ex post facto* i parashikuar nga rregulla

⁵² Shih *Rozhkov v. Russia* (no. 2), cituar më lart, para. 122.

35(3), nuk e përmbushin kushtin e 'domosdoshmërisë' sipas neneve 36.2, 55.2 dhe 55.4 të Kushtetutës. Për pasojë, Gjykata konstaton se rregullat 35(1)(b) dhe (c) dhe 35(3) janë në mospërputhje me Kushtetutën.

89. Rregulla 36 Kryerja e kontrollimit dhe sekuestrimit

Gjykata konstaton se dispozitat e mëposhtme të rregullës 36 kërkojnë një analizë të imtë nga një këndvështrim tjetër i Kushtetutës:

- (1) *Para kryerjes së kontrollimit dhe sekuestrimit, Prokurori i Specializuar:*
 - (a) *i jep një kopje të legalizuar të vendimit personit ndaj të cilit është marrë vendimi përkatës;*
 - (b) *informon personin për të drejtat e tij të përcaktuara në rregullën 39, ose rregullën 40, në varësi të rrethanave përkatëse; dhe*
 - (c) *siguron që kontrollimi dhe sekuestrimi të kryhen në praninë e mbrojtësit të personit, përveç nëse personi ka hequr dorë vullnetarisht nga ushtrimi i të drejtave të lartpërmendura.*
- (2) *Paragrafi 1 mund të mos zbatohet në rrethana të jashtëzakonshme që diktojnë kontrollim dhe sekuestrim të menjëhershëm, ku çdo vonesë do të rrezikonte hetimin dhe do të shkaktonte dëm të rëndë dhe të pandreqshëm ndaj personave të tjerë, ose pronës. Në rrethana të tilla, Prokurori i Specializuar kërkon miratimin e një paneli menjëherë dhe jo më vonë se një (1) ditë pas fillimit të kontrollimit dhe sekuestrimit. Në rast mosmiratimi, sendet e sekuestruara nuk mund të pranohen si provë.*

90. Gjykata u referohet parimeve të lartpërmendura në kuptimin që fraza "me ligj" në nenin 55.1 të Kushtetutës, apo 'në përputhje me ligjin' në nenin 8(2) të Konventës kërkon që masat të kenë një bazë në ligj dhe të jenë në përputhje me shtetin ligjor. Kjo do të thotë se ligji duhet të jetë i disponueshëm dhe i parashikueshëm, në kuptimin që duhet të shprehet me saktësi të mjaftueshme për t'i dhënë mundësi individit, nëse është nevoja edhe me këshillimin e duhur, të rregullojë sjelljen e vet.⁵³

91. Gjykata nuk është e bindur se paragrafët (1) dhe (2) të rregullës 36 janë shprehur me shkallën e kërkuar të saktësisë. Së pari, është e paqartë nëse këto dispozita kanë për synim të rregullojnë kryerjen e kontrollimeve dhe sekuestrimeve me autorizim gjyqësor, apo të kontrollimeve dhe sekuestrimeve pa autorizim gjyqësor. Rregulla 36(1)(a) përcakton se Prokurori i Specializuar i jep personit përkatës një 'kopje të legalizuar' të vendimit para kryerjes së operacionit. Ky formulim mund të sugjerojë se rregulla 36(1) ka të bëjë vetëm me kryerjen e kontrollimeve dhe sekuestrimeve të autorizuar nga një panel, ose mund të nënkuptojë se Prokurori i Specializuar duhet të nxjerrë një vendim

⁵³ Shih, për shembull, *Gillan and Quinton v. the United Kingdom*, nr. 4158/05, ECHR 2010, para. 76.

me shkrim dhe t'ia japë personit përkatës kur kontrollimi dhe sekuestrimi bëhen pa urdhër paraprak gjyqësor. Ka të ngjarë që synimi i rregullës 36(1) të jenë vetëm kontrollimet me autorizim gjyqësor, ndërsa synimi i rregullës 36(2) operacionet pa autorizim gjyqësor. Edhe nëse do të ishte kështu, gjithsesi mbetet një problem.

92. Nëse rregulla 36(2) interpretohet se vlen për kontrollimet dhe sekuestrimet pa autorizim gjyqësor, kjo çon në përfundimin se paragrafi (1) mund të mos zbatohet. Në pamje të parë, kjo do të thotë se në 'rrethana të jashtëzakonshme' Prokurori i Specializuar do të ishte i çliruar nga detyrimi për 'ta informuar personin për të drejtat e veta' meqë ky detyrim është në paragrafin 1(b). Gjykata është e mendimit se, pavarësisht nëse kontrollimi ose sekuestrimi kryhet me ose pa autorizim paraprak gjyqësor, personi që është objekt i tyre parimisht duhet të informohet për të drejtat që gëzon.
93. Gjithashtu, rregulla 36(2) ngre pyetjen nëse ekzistenca e 'rrethanave të jashtëzakonshme' do të duhej të konsiderohej si një arsye tjetër për kontrollim dhe sekuestrim pa autorizim gjyqësor, krahas arsyeve të parashtruara në rregullën 35(1)(a-d).
94. Megjithëse rregulla 36(2) parashikon shqyrtim gjyqësor të veprimit të Prokurorit të Specializuar të kryer në bazë të të njëjtit paragraf (2), duke pasur parasysh mungesën e qartësisë lidhur me zbatueshmërinë dhe funksionimin e kësaj dispozite dhe të dispozitës paraardhëse, për Gjykatën nuk është e qartë se çfarë do të përfshinte një shqyrtim gjyqësor i tillë.
95. Në përfundim, Gjykata është e mendimit se kompetencat e parashikuara në kryerjen e kontrollimeve dhe sekuestimeve në bazë të rregullës 36(1) dhe 36(2) nuk janë shprehur me shkallën e duhur të saktësisë. Rrjedhimisht, këto dispozita nuk përputhen me cilësinë e kushtit ligjor që mishëron fraza "me ligj", sikurse përcaktohet në nenin 55.1 të Kushtetutës.

96. Nënpyesa 4: Masa të tjera

Rregulla 38 Ekspertiza mjeko-ligjore

Kjo rregull, siç është miratuar nga Plenarja, në pjesën përkatëse që është me interes për këtë vlerësim parashtron:

- (1) *Prokurori i Specializuar mund të urdhërojë angazhimin e një eksperti për mbledhjen dhe ekzaminimin e qimeve, pështymës, ose mostrave të tjera, të cilat mund të merren pa ndërhyrje trupore.*
- (2) *Prokurori i Specializuar mund të organizojë kryerjen e ekzaminimit fizik për mbledhjen e mostrave të gjakut, indeve trupore, ADN-së ose materialeve të ngjashme, të cilat nuk mund të merren pa ndërhyrje trupore, vetëm me:*

- (a) *miratim me shkrim dhe të dhënë vullnetarisht të personit në fjalë;*
ose
- (b) *autorizim të trupit gjykues.*

...

- (4) *Ekspertiza molekulare dhe gjenetike e materialit të mbledhur sipas paragrafëve (1) ose (2), kryhet me autorizim të trupit gjykues.*
- (5) *Materiali i përmendur në paragrafët (1) dhe (2) nuk përdoret për asnjë qëllim tjetër, përveç se për hetimin dhe ndjekjen e veprave penale brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara. Një material i tillë asgjësohet me përfundimin e mandatit të Zyrës së Prokurorit të Specializuar, ose, në varësi të rrethanave përkatëse, në një kohë të përcaktuar prej trupit gjykues, Prokurorit të Specializuar ose një Mekanizmi të Mbetur, në përputhje me nenin 60 të Ligjit.*

97. Rregulla 38 ka të bëjë me të drejtën e integritetit personal dhe të respektimit të privatësisë, përkatësisht sipas neneve 26 dhe 36 të Kushtetutës, dhe sipas nenit 8 të Konventës.
98. Gjykata është e mendimit se mënyra e përdorimit të frazës ‘pa ndërhyrje trupore’ në rregullat 38(1) dhe 38(2), është e paqartë. Fillimisht, Gjykata konfirmon se mbledhja e qimeve, pështymës apo mostrave të tjera nga një person për ‘ekspertizë’, medoemos kërkon një shkallë kontakti fizik, sado i vogël të jetë, me personin në fjalë dhe, për pasojë, kërkon ‘ndërhyrje trupore’ siç kërkon, në fakt, mbledhja e mostrave të gjakut, indeve trupore apo ADN-së.
99. Në këtë aspekt, Gjykata konfirmon se respektimi i jetës private kërkon respektimin e integritetit fizik të personit. Marrja e drejtpërdrejtë e një mostre të çfarëdo materiali trupor nga një person me qëllim ekspertize, përbën ndërhyrje në integritetin fizik të personit në fjalë, e cila, sado e vogël të jetë, duhet për pasojë të konsiderohet si ndërhyrje në të drejtën e personit për privatësi.⁵⁴
100. Gjykata vëren se rregulla 38(1) lejon që Prokurori i Specializuar të urdhërojë ekspertizë për mbledhjen e qimeve, pështymës dhe mostrave të tjera të marra që mund të bëhet pa ndërhyrje trupore, pa kërkuar paraprakisht autorizimin e një paneli. Për atë shkallë shumë të kufizuar brenda së cilës mbledhja e mostrave trupore është e mundshme pa ndërhyrje trupore (për shembull, përmes marrjes së një qimeje të rënë në dysHEME apo të pështymës së mbetur në buzën e një gote), Gjykata është e mendimit se një kompetencë e tillë nuk

⁵⁴ Shih *Schmidt v. Germany* (dec.), nr. 32352/02, 5 janar 2006.

krijon perceptim të mospërputhshmërisë me Kushtetutën, të paktën kur është fjala për 'mbledhje' në dallim nga 'mbajtje' e mostrave të tilla.

101. Megjithatë, Gjykata konfirmon se çdo ndërhyrje në të drejtën për respektim të privatësisë e cila ka të bëjë me integritetin trupor të personit gjatë ekspertizës për mbledhjen e qimeve, pështymës, mostrave të gjakut apo të çdo materiali tjetër trupor, faktikisht përfshin të drejtat e mbrojtura me kushtetutë. Rrjedhimisht, një ndërhyrje e tillë duhet të përcaktohet 'me ligj' dhe të plotësojë kërkesën e 'domosdoshmërisë', për të qenë në përputhje me dispozitat e neneve 55.1 dhe 55.2 të Kushtetutës dhe të nenit 8(2) të Konventës. Gjithashtu, Gjykata vëren se neni 55.4 i Kushtetutës kërkon që autoritetet t'i kushtojnë vëmendje të veçantë raportit midis kufizimit të së drejtës dhe qëllimit që synohet të arrihet dhe të shqyrtojnë mundësinë e realizimit të qëllimit me kufizim më të vogël.
102. Duke qenë se rregulla 38(1) mëton të lejojë Prokurorin e Specializuar që të urdhërojë ekspertizë për mbledhjen e qimeve, pështymës dhe mostrave të tjera në rrethanat ku personi në fjalë nuk jep pëlqimin për një gjë të tillë, Gjykata konstaton se garancitë përkatëse janë të pamjaftueshme.
103. Gjykata konfirmon se, në parim, autorizimi gjyqësor është i nevojshëm përpara çdo kontakti në trupin e personit pa marrje të pëlqimit, ose ndërhyrje trupore pa marrje të pëlqimit. Gjykata konfirmon gjithashtu se sa më ndërhyrëse të jetë procedura në fjalë, aq më e madhe do të jetë shkalla e ekzaminimit gjyqësor të nevojshëm kur bëhet fjalë për veprimet e Prokurorit të Specializuar në këtë aspekt, përfshirë edhe një analizë se sa e rëndë ka qenë vepra penale në fjalë, cilat janë mënyrat alternative të mbledhjes së materialit të synuar, krahas një këqyrjeje të imtësishme të procedurave që duhen ndjekur në kryerjen e ekspertizës, të gjitha me qëllim për të siguruar proporcionalitetin e ndërhyrjes në fjalë. Në të njëjtën kohë, Gjykata pranon se mund të ketë rrethana të jashtëzakonshme, ose të ngutshme në të cilat Prokurori i Specializuar nuk e ka të mundur të kërkojë autorizim paraprak gjyqësor për mbledhjen e materialeve trupore si ato që përcaktohen në rregullën 38(1). Gjithsesi, e miratuar në këtë formë, kjo dispozitë nuk përmban asnjë garanci procedurale me qëllim sigurimin e proporcionalitetit të ndërhyrjes dhe nuk parashikon shqyrtim gjyqësor *ex post facto* lidhur me të.
104. Për sa u përket kushteve lidhur me përdorimin e materialeve trupore të mbledhura gjatë kryerjes së ekspertizave, Gjykata bindet se, duke pasur parasysh dispozitat e rregullës 38(5), materiale të tilla mund të përdoren vetëm për hetimin dhe procedimin penal të krimeve brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara.⁵⁵

⁵⁵ Shih *S. and Marper v. the United Kingdom* [GC], nr. 30562/04 dhe 30566/04, ECHR 2008, para 98-99.

105. Sidoqoftë, Gjykata gjithashtu vëren me shqetësim se rregulla 38(5) parashikon mbajtjen për një periudhë të konsiderueshme kohore të të gjitha materialeve, përfshirë edhe mostrat qelizore,⁵⁶ të mbledhura në bazë të paragrafëve (1) dhe (2), pa një vlerësim të veçantë të rrethanave konkrete për çdo rast. Për shembull, materiali mund të mbahet pavarësisht nga natyra dhe shkalla e veprës penale për kryerjen e së cilës është dyshuar fillimisht një individ dhe pavarësisht nëse individ i në fjalë është person i dyshuar, person i shpallur i pafajshëm apo palë e tretë.⁵⁷ Në lidhje me këtë, Gjykata vëren se, në bazë të nenit 6 të Ligjit, juridiksioni i Dhomave të Specializuara përfshin edhe ato vepra penale që lidhen me procedurat zyrtare dhe zyrtarët e saj. Rregulla 38 nuk bën asnjë përcaktim të kategorive të personave në lidhje me të cilët mund të urdhërohet ekspertiza fizike. Në të nuk parashikohen as garanci mbrojtëse që materialet e mbledhura të mos mbahen më gjatë nga sa është e nevojshme për qëllimin.

106. Në lidhje me sa më lart, Gjykata është e mendimit se mungesa në rregullën 38(1) e garancive të mjaftueshme për kryerjen e ekspertizave pa pëlqimin e personit dhe për mbajtjen, sipas rregullës 38(5), të materialeve të mbledhura nuk arrin një drejtpeshim midis interesave konkurrense publike dhe private, çka bie ndesh me nenin 55.4 të Kushtetutës. Si rrjedhojë, Gjykata konstaton se këto dispozita nuk e përmbushin kushtin e 'domosdoshmërisë' sipas nenit 55.2 të Kushtetutës.

107. **Konstatime në lidhje me Kapitullin 3 të Rregullores**

Gjykata konstaton se rregullat 31, 32, 33, 35(1)(b) dhe (c) dhe (3), 36(1) dhe (2), dhe 38(1) dhe (5) janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Përveç këtyre konstatimeve, Gjykata është e mendimit se, duke respektuar parimet e lartpërmendura dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në bazë të nenit 3(2) të Ligjit, dispozitat e tjera që përmban Kapitulli 3 i Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 4

FLETËTHIRRJET, ARRESTIMI DHE PARABURGIMI

108. Me përjashtim të rregullave të shqyrtuara më poshtë dhe të konstatimeve të parashtruara në paragrafin 123 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje për dispozitat e Kapitullit 4 të Rregullores.

⁵⁶ Po aty., para. 120.

⁵⁷ Po aty., para. 122.

109. Dispozitat e Kapitullit 4 të Rregullores kanë të bëjnë me rrethanat dhe kushtet në të cilat mund të kufizohet e drejta themelore për liri që garanton neni 29 i Kushtetutës.
110. Gjykata kujton se të drejtës për liri dhe siguri të një personi i kushtohet rëndësia më e madhe në një shoqëri demokratike.⁵⁸ Gjatë zbatimit të dispozitave të Kapitullit 4 të Rregullores, në bazë të nenit 3(2) të Ligjit, një panel duhet t'u kushtojë rëndësinë e duhur dispozitave kushtetuese përkatëse dhe parimeve juridike të rrënjësura që mishërohen në të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.
111. Fillimisht, Gjykata konfirmon se çdo privim lirie duhet të bëhet në përputhje me rregullat materiale dhe procedurale të përcaktuara me ligj dhe në përputhje me qëllimin kryesor të mbrojtjes së individit nga arbitrariteti.⁵⁹ Si neni 29 i Kushtetutës, po ashtu edhe neni 5(1) i Konventës, përmbajnë një listë shteruese të arsyeve të lejueshme kur një person mund të privohet prej lirisë. Në përputhje me GJEDNJ-në, Gjykata konfirmon se çfarëdo privim nga liria që nuk bazohet në njërin prej këtyre arsyeve të përcaktuara, nuk është i ligjshëm. Vetëm një interpretim i ngushtë i përjashtimeve të shprehura përputhet me synimin e nenit 29 të Kushtetutës dhe nenit 5(1) të Konventës, gjegjësisht që askush të mos privohet në mënyrë arbitrare nga e drejta për liri.⁶⁰
112. Gjatë zbatimit të dispozitave të Kapitullit 4 të cilat lidhen me të drejtën e një individi për liri, Dhomat e Specializuara janë të detyruara t'i kushtojnë rëndësinë e duhur parimit të shtetit ligjor dhe, në këtë kontekst, parimit të qartësisë ligjore, parimit të proporcionalitetit dhe parimit të mbrojtjes nga arbitrariteti.⁶¹
113. Në veçanti, privimi prej lirisë i urdhëruar me qëllim nxjerrjen e një individi përpara gjyqit duhet të jetë masë proporcionale për arritjen e synimit të shprehur. Gjykata nënvizon se paraburgimi në vijimësi i një personi në pritje të gjyqimit mund të justifikohet vetëm nëse ka tregues konkretë të një kushti të njëmendtë me interes publik që, pavarësisht nga supozimi i pafajësisë, peshon më shumë se e drejta për liri e individit sipas nenit 29 të Kushtetutës. Rrjedhimisht, trupi gjykues ka përgjegjësinë të sigurojë që paraburgimi i të akuzuarit të mos tejkalojë një afat të arsyeshëm. Kjo kërkon një vlerësim të të gjithë fakteve përkatëse në dobi dhe kundër interesit publik që justifikon

⁵⁸ *Medvedyev and Others v. France* [GC], nr. 3394/03, 2010, para. 76; *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, 18 qershor 1971, Series A nr. 12, para. 73.

⁵⁹ Shih, për shembull, *McKay v. The United Kingdom* [GC], nr. 543/03, ECHR 2006-X, para. 30; *Witold Litwa v. Poland*, nr. 26629/95, ECHR 2000-III, para. 78; *Simons v. Belgium* (dec.), nr. 71407/10, 28 gusht 2012, para. 32.

⁶⁰ *Shih Labita v. Italy* [GC], nr. 26772/95, 2000-IV, para. 170; *Giulia Manzoni v. Italy*, 1 korrik 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-IV, para. 25.

⁶¹ Shih, mes burimesh të tjera, *Simons v. Belgium* (dec.), nr. 71407/10, 28 gusht 2012, para. 32.

kufizimin e të drejtës për liri, duke i kushtuar vëmendjen e duhur parimit të supozimit të pafajësisë.

114. Në këtë aspekt, megjithëse ekzistenca e arsyes për dyshim se personi i arrestuar ka kryer një vepër penale është një kusht *sine qua non* për ligjshmërinë e çdo paraburgimi në bazë të nenit 29.1(2), Gjykata thekson se, pasi kalon një periudhë kohe, kjo arsye nuk është më e mjaftueshme. Në raste të tilla, panelet do të duhej të konstatonin nëse ekzistojnë edhe arsye të tjera të cilat do të justifikonin privimin e mëtejshëm të të akuzuarit prej lirisë.⁶² Për të qenë plotësisht në përputhje me Kushtetutën, gjatë marrjes së vendimeve për lirimin ose paraburgimin e një personi, panelet do të duhej të mendonin masa alternative për të siguruar paraqitjen e personit për gjykim.⁶³

115. Në kuadër të mbrojtjes kundër arbitraritetit, Gjykata nënvizon edhe rëndësinë e arsyetimit konkret dhe të arsyeve konkrete në të cilat duhet të mbështetet çdo trup gjykues kur miraton paraburgimin për një periudhë të zgjatur kohe.⁶⁴ Zgjatja thuajse automatike e paraburgimit apo vendimi të cilit i mungon arsyetimi nuk do të mund të siguronte standardin e nevojshëm të mbrojtjes.⁶⁵ Po kështu, Gjykata kujton se nuk është detyra e personit të paraburgosur që të dëshmojë ekzistencën e arsyeve që përlligjin lirimin e atij personi.⁶⁶ Supozimi duhet të shkojë në dobi të lirisë.

116. Gjykata vëren se neni 41(12) i Ligjit përcakton se krahas paraburgimit mund të urdhërohen masa të tjera për të siguruar praninë e të akuzuarit gjatë procesit, për të parandaluar përsëritjen e kryerjes së veprës, apo për të siguruar zhvillimin e suksesshëm të një gjykimi penal. Në lidhje me masat më të buta që përfshihen në paragrafët (a-h) të nenit 41(12), Gjykata vëren se Rregullorja nuk përmban asnjë dispozitë se si do të zbatohen masa të tilla.

117. Rregulla 52(5) Zbatimi i fletarrestimeve

Gjykata vëren se rregulla 52(5) përcakton se autoritetet e Kosovës nuk i ofrojnë personit të arrestuar “asnjë mjet ligjor që nuk urdhërohet shprehimisht” në fletarrestim. Ndonëse fillimisht e befasuar prej formulimit të kësaj dispozite, Gjykata gjithsesi sigurohet prej faktit se rregulla 49(2) kërkon që trupi gjykues

⁶² Shih *Idalov v. Russia* [GC], nr. 5826/03, 22 maj 2012, para. 140; *Bykov v. Russia* [GC], nr. 4378/02, 10 mars 2009, para 61-64; *McKay v. The United Kingdom*, cituar më lart, para 41-45.

⁶³ Shih *Idalov v. Russia*, cituar më lart, para. 140; *Jablonski v. Poland*, nr. 33492/96, 21 dhjetor 2000, para. 83.

⁶⁴ *Khudoyorov v. Russia*, nr. 6847/02, ECHR 2005-X, para. 173; *Stašaitis v. Lithuania*, nr. 47679/99, 21 mars 2002, para. 67. Shih edhe, në lidhje me të drejtën për vendim të arsyetuar, Gjykata Kushtetuese e Kosovës, Lëndët nr. KI99/14 dhe KI100/14, Aktgjykim datë 8 korrik 2014, para. 86.

⁶⁵ *Tase v. Romania*, nr. 29761/02, 10 qershor 2008, para. 40; *Khudoyorov v. Russia*, cituar më lart, para. 157.

⁶⁶ *Bykov v. Russia*, cituar më lart, para. 64; *Ilijkov v. Bulgaria*, nr. 33977/96, 26 korrik 2001, para. 85.

përpara të cilit nxirret një i arrestuar i tillë, duhet të bindet se ky person është informuar për arsyet e arrestimit dhe për të drejtat që gëzon në bazë të Ligjit dhe Rregullores.

118. Rregulla 54 Vlerësimi dhe rishqyrtimi i mbajtjes në paraburgim

Gjykata është e mendimit se rregulla 54 ka nevojë për shqyrtim. Në këtë rregull jepen udhëzime për vlerësimin dhe rishqyrtimin e mbajtjes në paraburgim. Sipas mendimit të Gjykatës, është një dispozitë në paragrafin 4 (shih më poshtë, aty ku është shtuar theksi) e cila meriton vëmendje të veçantë.

(3) *Në qoftë se ekzistojnë arsye të mjaftueshme të cilat përligjin lirimin e personit të paraburgosur, në varësi të nenit 41(6) të Ligjit, me kërkesë të personit të paraburgosur ose proprio motu, dhe pasi t'i ketë dëgjuar parashtrimet e palëve, trupi gjykues mund të urdhërojë lirimin e personit në cilëndo fazë të procesit gjyqësor.*

(4) *Në bazë të një kërkesë të bërë në përputhje me paragrafin (2) ose (3), trupi gjykues mund të përcaktojë kushte të lirimit që i gjykon të arsyeshme për të garantuar praninë e të akuzuarit gjatë procesit gjyqësor, në pajtim me nenin 41(12) të Ligjit. Trupi gjykues dëgjon parashtrimet e shtetit të tretë në të cilin personi i paraburgosur kërkon të lirohet. Personi i paraburgosur nuk lirohet pa miratimin e këtij shteti. Vendimi merret sa më shpejt dhe jo më vonë se tri (3) ditë pas parashtrimeve të fundit.*

119. Gjykata pranon se njëfarë vonese në zbatimin e vendimit për lirimin e një të paraburgosuri mund të jetë e kuptueshme dhe shpesh e pashmangshme. Megjithatë, autoritetet duhet të kujdesen që një vonesë e tillë të jetë sa më minimale.⁶⁷ Në lidhje me këtë, GJEDNJ-ja ka konstatuar se një vonesë prej njëmbëdhjetë orësh në zbatimin e vendimit të lirimit të kërkuar 'pa vonesë', është e papajtueshme me nenin 5(1) të Konventës.⁶⁸

120. Gjithsesi, është e pakonceptueshme që në një shtet ku ekziston parimi i shtetit ligjor të vijojë privimi prej lirisë i një personi me gjithë ekzistencën e një vendimi gjykatë që urdhëron lirimin e atij personi.⁶⁹ Në pamje të parë, fraza në rregullën 54(4), gjegjësisht 'Personi i paraburgosur nuk lirohet pa miratimin e këtij shteti', është qartësisht problematike. Nëse përdorim kushtin e "kuptimit të drejtpërdrejtë", kjo dispozitë do ta kushtëzonte lirimin e personit të paraburgosur tërësisht në varësi të pëlqimit të një shteti edhe në rrethanat ku një panel ka konstatuar arsye të mjaftueshme për lirimin e atij personi. Nëse nuk do të jepej një pëlqim i tillë, atëherë, nëse zbatohet siç është, kjo dispozitë do të thotë se personi i paraburgosur 'nuk lirohet'. Gjykata është e mendimit se

⁶⁷ *Giulia Manzoni v. Italy*, cituar më lart, para. 25.

⁶⁸ *Quinn v. France*, 22 mars 1995, Series A nr. 311, para 39-43.

⁶⁹ *Assanidze v. Georgia* [GC], nr. 71503/01, ECHR 2004-II, para. 173.

në këto rrethana, paraburgimit do t'i mungonte baza e nevojshme ligjore dhe nuk do të ishte paraburgim i ligjshëm.

121. Gjykata pranon se, në përputhje me nenin 41(11) të Ligjit i cili përmendet shprehimisht në rregullën 54(1), kjo dispozitë mund të interpretohej se ka kuptimin që personi i paraburgosur nuk lirohet "në shtetin e tretë" që nuk ka dhënë pëlqimin. Sidoqoftë një interpretim i tillë do t'i kërkonte Gjykatës të merrte si të mirëqenë se teksti përmbante frazën "në shtetin e tretë", pavarësisht se kjo dispozitë nuk përmban një cilësim të tillë.

122. Për sa më lart dhe duke u mbështetur në kuptimin e drejtpërdrejtë të tekstit, *stricto sensu*, nëse lihet e pacilësuar, rregulla 54(4) do të sillte për pasojë vijimin e paraburgimit të një personi në mungesë të çdo arsye të justifikueshme që lejohet nga neni 29 i Kushtetutës, në shkelje flagrante të të drejtës për liri të personit të paraburgosur. Për rrjedhojë, Gjykatës i duhet të nxjerrë përfundimin se, në formulimin aktual kjo dispozitë konkrete e rregullës 54(4) nuk është në përputhje me nenin 29 të Kushtetutës.

123. Konstatime në lidhje me Kapitullin 4 të Rregullores

Gjykata konstaton se rregulla 54(4) nuk është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Përveç këtij konstatimi, Gjykata është e mendimit se, duke respektuar parimet e shtjelluara më lart dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në bazë të nenit 3(2) të Ligjit, dispozitat e tjera të Kapitullit 4 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 5

DISPOZITA LIDHUR ME FAZAT E NDRYSHME TË PROCEDURËS

124. Me përjashtim të rregullave të përmendura në vijim dhe të konstatimit të parashtruar në paragrafin 140 të këtij aktgjykimi, Gjykata nuk ka vërejtje të tjera për dispozitat e Kapitullit 5 të Rregullores.

125. Rregulla 65(6) Mungesa e të akuzuarit

Në këtë dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, lexohet :

(6) Kur i akuzuari është i paraburgosur dhe fizikisht i paaftë për të qenë i pranishëm në gjykim, trupi gjykues i mundëson të akuzuarit që të ndjekë procedurën gjyqësore dhe t'i japë udhëzimet e veta Mbrojtësit të Specializuar nga jashtë sallës së gjyqit.

126. Rregulla 65(6) ka lidhje me të drejtën për gjykim të drejtë dhe të paanshëm sipas nenit 31 të Kushtetutës. Megjithëse nuk përmendet shprehimisht në nenin 31, Gjykata është e mendimit se objekti dhe qëllimi i kësaj dispozite kushtetuese, kur merret në tërësi, dëshmon se i akuzuari ka të drejtë të marrë pjesë në mënyrë efektive në gjykimin penal të tij, ku përfshihet edhe e drejta për të qenë i pranishëm në gjykim dhe për të dëgjuar e përcjellë procesin.⁷⁰

127. Gjykata është e mendimit se zhvillimi i procesit penal në mungesë të personit të akuzuar si në rrethanat e parashikuara në rregullën 65(6), nuk bie domosdoshmërisht ndesh me nenin 31 të Kushtetutës. Gjykata pranon se format alternative të pjesëmarrjes në proces, si për shembull nëpërmjet videokonferencës, nuk janë, në vetvete të papajtueshme me nocionin e gjyimit të drejtë e të paanshëm.⁷¹ Sidoqoftë, trupi gjykues ka për detyrë të garantojë se forma alternative e pjesëmarrjes së personit të akuzuar në proces i shërben një synimi legjitim dhe se i akuzuari është në gjendje ta përcjellë procesin, të dëgjohet pa pengesa teknike dhe të ketë komunikim efektiv dhe konfidencial me mbrojtësin e vet.⁷²

128. Gjykata tërheq vëmendjen lidhur me faktin se duhet bërë dallim midis një të akuzuari fizikisht i aftë për të qenë i pranishëm në gjykim dhe një të akuzuari në gjendje për të marrë pjesë në gjykim. Nëse, i akuzuari nuk është fizikisht i pranishëm dhe nuk ka hequr dorë qartësisht nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim, atëherë trupi gjykues ka për detyrë që, përpara se të urdhërojë vijimin

⁷⁰ Shih, në lidhje me nenin 6 të Konventës dhe mes burimesh të tjera, *Stanford v. the United Kingdom*, 23 shkurt 1994, Series A nr. 282-A, para. 26. Shih edhe *Colozza v. Italy*, 12 shkurt 1985, Series A nr. 89, para. 27.

⁷¹ Shih *Sakniovskiy v. Russia* [GC], nr. 21272/03, 2 nëntor 2010, para. 98; *Marcello Viola v. Italy*, nr. 45106/04, ECHR 2006-XI, para. 67.

⁷² Shih po aty.

e procesit sipas rregullës 65(6), të bindet se personi i akuzuar gjithsesi e ka “aftësinë” apo zotësinë, ose mirëqenien fizike për të marrë pjesë në mënyrë efektive në gjykim, ndonëse nga jashtë sallës së gjyqit, për të mundësuar mosshkeljen e të drejtës për gjykim të drejtë. Rrjedhimisht, përpara se të urdhërojë vijimin e procesit gjyqësor në mungesë të personit të akuzuar në rrethanat e parashikuara në rregullën 65(6), trupi gjykues duhet të sigurojë jo vetëm që kryerja e gjykimit në mungesë të të akuzuarit t’i shërbejë një synimi legjitim, por edhe që i akuzuari ndonëse e ka të pamundur fizikisht të jetë i pranishëm në sallën e gjyqit, të jetë gjithsesi i aftë në masë të mjaftueshme për të ushtruar plotësisht të drejtën e vet për të marrë pjesë në mënyrë efektive në gjykim.

129. Rregulla 66 Ekzaminimi mjekësor i të dyshuarit ose i të akuzuarit

Kjo rregull, sikurse është miratuar nga Plenarja, përcakton si më poshtë:

- (1) *Me kërkesë të një pale ose proprio motu, trupi gjykues mund të urdhërojë ekzaminimin mjekësor, psikiatrik, ose psikologjik të të dyshuarit apo të të akuzuarit. Në një rast të tillë, trupi gjykues thërret një ekspert për ta ndihmuar në marrjen e vendimit.*
- (2) *Në qoftë se trupi gjykues gjykon se i akuzuari nuk është i aftë të dalë në gjyq, procedura gjyqësore shtyhet. Urdhri për shtyrjen e procedurës gjyqësore rivotësohet çdo katër (4) muaj, ose më herët, me kërkesë të një pale ose proprio motu, në qoftë se për këtë ekzistojnë arsye bindëse. Në qoftë se është e nevojshme, trupi gjykues mund të urdhërojë ekzaminime të mëtejshme mjekësore të të dyshuarit, ose të akuzuarit.*

130. Gjykata thekson se kryerja e çdo ekzaminimi mjekësor, psikiatrik ose psikologjik ka lidhje me të drejtat kushtetuese për integritet personal dhe për jetë private, të garantuara në nenin 26 dhe 36.1 të Kushtetutës.⁷³ Çdo ndërhyrje në të drejtat për integritet personal dhe privatësi e cila nuk arrin t’i përmbushë dispozitat e nenit 55 të Kushtetutës, do të përbënte shkelje të këtyre të drejtave kushtetuese themelore.⁷⁴

131. Rregulla 66(1) është hartuar në gjuhë shumë të përgjithshme ku trupit gjykues i lejohet të urdhërojë kryerjen e një ekzaminimi mjekësor, psikiatrik ose psikologjik të një personi të akuzuar ose të dyshuar, pa përmendur as domosdoshmërinë ligjore apo mjekësore, as pëlqimin e personit në fjalë. Në të nuk parashikohen shprehimisht as garancitë mbrojtëse thelbësore që kërkohen në bazë të nenit 55 të Kushtetutës. Gjykata thekson se, duke pasur parasysh detyrimin për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe me të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, trupi gjykues do të mund të urdhëronte kryerjen pa marrje pëlqimi të një ekzaminimi mjekësor,

⁷³ Shih më lart para. 53.

⁷⁴ Shih më lart para. 54.

psikiatrik ose psikologjik të një personi të akuzuar ose të dyshuar në bazë të rregullës 66, vetëm nëse do të bindej se një ekzaminim i tillë është i domosdoshëm për arsye mjekësore ose ligjore dhe nëse do të ishte proporcional me synimin që kërkohet të arrihet me kryerjen e një vlerësimi të tillë. Nëse trupi gjykues nuk do të bindej në këtë aspekt, urdhri përkatës i trupit gjykues do të ishte në mospërputhje me Kushtetutën.

132. Rregulla 77(4)(e) Masat mbrojtëse

Rregulla 77, sikurse është miratuar nga Plenarja, përcakton urdhërimin e masave mbrojtëse në kuadër të mbrojtjes së dëshmitarëve, viktimave pjesëmarrëse në procedura gjyqësore dhe të personave të tjerë të rrezikuar për shkak të dëshmisë së një dëshmitari. Rregulla 77 përfshin edhe një dispozitë që kërkon të mos bëhet i njohur identiteti i dëshmitarit ose të miratohet dhënia e anonimitetit të plotë për dëshmitarin. Kjo dispozitë përcakton se:

(4) *Trupi gjykues mund të mbajë seancë in camera për marrjen e vendimit nëse do të urdhërojë, ndër të tjera:*

...

(e) *në rrethana të jashtëzakonshme, dhe në varësi të garancive të nevojshme:*

(i) *mosnxjerrja për palët e materialit apo informacionit që mund të çojë në zbulimin e identitetit të dëshmitarit apo viktimës pjesëmarrëse në procedurë gjyqësore; ose*

(ii) *anonimitet i plotë i dëshmitarit.*

133. Mosnxjerrja e informacionit apo materialit që mund të çojë në zbulimin e identitetit të një dëshmitari ose dhënia e anonimitetit të plotë një dëshmitari përbën një cenim të qartë të të drejtës së personit të akuzuar për gjykim të drejtë dhe, më konkretisht, të të drejtës për të pyetur dëshmitarë, sikurse garantohet prej nenit 31.4 të Kushtetutës. Çdo cenim i tillë kërkon shqyrtim të kujdesshëm lidhur me justifikimin e tij dhe ekzistencën e masave kompensuese të rëndësishme për të garantuar një gjykim të drejtë.

134. Një i akuzuar në një proces penal gëzon të drejtën themelore që të ketë mundësi efektive për të kundërshtuar provat e paraqitura kundër tij. Ky parim kërkon jo thjesht që 'i pandehuri të dijë identitetin e akuzuesve në mënyrë që të ketë mundësi të kundërshtojë ndershmërinë dhe besueshmërinë e tyre, por edhe që të mund të verifikojë vërtetësinë dhe besueshmërinë e dëshmimeve të tyre duke kërkuar që atyre t'u bëhen pyetje gojarisht në praninë e tij, ose në momentin kur dëshmitari jep dëshminë, ose në një fazë të mëvonshme të procesit.'⁷⁵

⁷⁵ *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom* [GC], nr. 26766/05 dhe 22228/06, ECHR 2011, para. 127.

135. Në çështjen *Rowe and Davis v. the United Kingdom*⁷⁶, GJEDNJ-ja parashtroi parimet e zbatueshme në lidhje me detyrimin në procese penale për t'ia bërë të njohura provat të akuzuarit, përfshirë edhe provat mbi identitetin e një dëshmitari. E drejta për gjykim penal ballafaques ndër të tjera kërkon, që autoritetet e prokurorisë të nxjerrin për mbrojtjen të gjitha provat materiale në zotërim të tyre, në dobi ose kundër të akuzuarit. Sidoqoftë, Gjykata pranon se e drejta për nxjerrjen e provave me rëndësi nuk është e drejtë absolute. Në çdo gjykim penal mund të ketë interesa të ndryshme që bien ndesh me njëri-tjetrin, siç është siguria kombëtare apo nevoja për mbrojtjen e dëshmitarëve të rrezikuar nga hakmarrja, apo për të mbajtur të fshehta metodat policore të hetimit të krimit, dhe këto duhen peshuar kundrejt të drejtave të personit të akuzuar. Gjykata pranon se, në disa raste, mund të jetë e nevojshme të mbahen disa prova të fshehta nga mbrojtja për mbrojtjen e të drejtave themelore të një individi tjetër, apo për mbrojtjen e një interesi publik të rëndësishëm. Si pasojë, Gjykata pranon se parimet e gjykimit të drejtë e të paanshëm që garanton neni 31 i Kushtetutës gjithashtu mund të kërkojnë, në rastet e duhura, që interesat e të akuzuarit të drejtpeshohen kundrejt atyre të dëshmitarëve apo viktimave të cilëve u kërkohet të japin dëshmi.⁷⁷
136. Rrjedhimisht, Gjykata është e mendimit se mosnxjerrja e identitetit të një dëshmitari apo dhënia e anonimitetit të plotë një dëshmitari, siç parashikohet në rregullën 77(4)(e), jo gjithmonë është në mospërputhje me Kushtetutën.
137. Sidoqoftë, në përputhje me GJEDNJ-në, Gjykata është e mendimit se vetëm ato masa që kufizojnë të drejtat e Mbrojtjes, të cilat janë “rreptësisht të domosdoshme”⁷⁸, janë të lejueshme sipas nenit 31 të Kushtetutës. Për më tepër, Gjykata konfirmon se, për të garantuar drejtësinë dhe paanshmërinë e përgjithshme të gjykimit të një personi të akuzuar, çdo vështirësi e shkaktuar nga një kufizim mbi të drejtat e të akuzuarit duhet të kompensohet mjaftueshëm prej procedurave të miratuara nga autoritetet gjyqësore.⁷⁹
138. Në këtë aspekt, Gjykata vëren se dispozita e rregullës 77(4)(e) zbatohet vetëm “në rrethana të jashtëzakonshme”. Për pasojë, Gjykata është e mendimit se rrethana të tilla të jashtëzakonshme do t'i bënin kufizimet e parashikuara “rreptësisht të domosdoshme”. Gjykata vëren edhe se kufizimet në fjalë janë “në varësi të garancive të nevojshme”. Kjo pasqyron kushtin që çdo kufizim

⁷⁶ *Rowe and Davis v. the United Kingdom* [GC], nr. 28901/95, ECHR 2000-II, para 60-62.

⁷⁷ Shih, *mutatis mutandis*, *Rowe and Davis v. the United Kingdom*, cituar më lart, para 60-61; *Van Mechelen and Others v. the Netherlands*, 23 prill 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III, para 52-53; *Doorson v. the Netherlands*, 26 mars 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-II, para. 70. Shih edhe *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*, cituar më lart, para 118, 146.

⁷⁸ Shih *Rowe and Davis v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 61; *Donohoe v. Ireland*, nr. 19165/08, 12 dhjetor 2013, para. 74.

⁷⁹ Shih *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom* [GC], cituar më lart, para 144, 145; *Rowe and Davis v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 61; *Birutis and Others v. Lithuania*, nr. 47698/99 dhe 48115/99, 28 mars 2002, para. 29.

që i shkaktohet të akuzuarit të kompensohet mjaftueshëm për të garantuar ndershmërinë e përgjithshme të procesit. Masa të tilla kompensuese përfshijnë dhënien e arsyeve të rëndësishme dhe të mjaftueshme për mbajtjen të fshehtë identitetin e një dëshmitari, dhënien e lejes mbrojtjes për të verifikuar besueshmërinë e një dëshmitari anonim dhe, parimisht, mosmbështetjen e shpalljes së fajësisë vetëm, ose në një masë vendimtare mbi dëshminë e marrë nga një dëshmitar të cilin Mbrojtja nuk ka pasur mundësi ta pyesë.⁸⁰

139. Për sa më lart dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara në bazë të nenit 3(2) të Ligjit, Gjykata bindet se dispozitat e rregullës 77(4)(e) janë në përputhje me Kushtetutën duke u kushtuar rëndësinë e duhur cilësimeve të atyshme si edhe masave kompensuese të tjera që përcaktohen në rregullën 137(4) dhe rregullën 144.

140. Konstatim në lidhje me Kapitullin 5 të Rregullores

Duke respektuar parimet e shprehura më lart, dhe duke mbajtur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara në bazë të nenit 3(2) të Ligjit për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, Gjykata konstaton se dispozitat e Kapitullit 5 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 6

AKTAKUZA DHE PROCEDURA PARAPRAKE

141. Me përjashtim të rregullave të përmendura më poshtë dhe të konstatimit të parashtruar në paragrafin 167 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje për dispozitat e Kapitullit 6 të Rregullores.

142. Rregulla 83(4)(c) Paraqitja, shqyrtimi dhe konfirmimi i aktakuzës

Kjo dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, përcakton se:

- (4) Gjykatësi i procedurës paraprake shqyrton materialin mbështetës në lidhje me secilën prej akuzave dhe përcakton nëse është vërtetuar një dyshim i bazuar mirë kundër të dyshuarit. Gjatë këtij shqyrtimi, gjykatësi i procedurës paraprake mund:

...

⁸⁰ Shih, *mutatis mutandis*, *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*, cituar më lart, para 119-147; *Birutis and Others v. Lithuania*, nr. 47698/99 dhe 48115/99, 28 mars 2002, para. 29; *Visser v. the Netherlands*, nr. 26668/95, 14 shkurt 2002, para. 47; *Doorson v. the Netherlands*, cituar më lart, para 71-74.

- (c) *t'i kërkojë Prokurorit të Specializuar që të pakësojë numrin e akuzave ose të zvogëlojë kuadrin e akuzave.*

143. Gjykata kujton se në kuadër të detyrimit për të garantuar drejtësinë e procesit sipas nenit 31 të Kushtetutës, një panel, përfshirë edhe atë që përbëhet nga një gjykatës i procedurës paraprake, duhet të bëjë të ditur me qartësi të mjaftueshme arsyet në të cilat mbështeten vendimet. Kjo jo vetëm i mundëson një pale të procesit që të ushtrojë në mënyrë të dobishme çdo të drejtë apelimi që mund të ketë, por gjithashtu është e nevojshme për të mundësuar kontrollin prej publikut të administrimit të drejtësisë.⁸¹ Ndërkohë që shkalla e detyrimit për dhënien e arsyeve mund të ndryshojë sipas rastit dhe sipas natyrës së vendimit dhe rrethanave në fjalë,⁸² Gjykata nënvizon rëndësinë që ka dhënia e arsyeve kur, në bazë të rregullës 83(4)(c), gjykatësi i procedurës paraprake i kërkon Prokurorit të Specializuar të pakësojë numrin e akuzave ose të zvogëlojë kuadrin e akuzave të ngritura kundër të akuzuarit.

144. Rregulla 88 Tërheqja e aktakuzës ose e akuzave

Rregulla 88, siç është miratuar nga Plenarja, përcakton tërheqjen e aktakuzës ose të akuzave, si vijon:

- (1) *Në pajtim me nenin 40(7) të Ligjit, Prokurori i Specializuar mund të tërheqë aktakuzën, ose ndonjë prej akuzave të aktakuzës:*
 - (a) *në çdo kohë para konfirmimit të aktakuzës, pa autorizim;*
 - (b) *midis konfirmimit të aktakuzës dhe caktimit të çështjes trupit gjykues, me autorizim të gjykatësit të procedurës paraprake i cili e ka konfirmuar aktakuzën, dhe*
 - (c) *pas caktimit të çështjes një trupi gjykues, me autorizim të atij trupi gjykues.*
- (2) *Mbrojtja informohet pa vonesë mbi tërheqjen e aktakuzës, apo e ndonjë prej akuzave të aktakuzës.*
- (3) *Pavarësisht nga paragrafi (1)(b-c), Prokurori i Specializuar mund të tërheqë akuza pa marrë autorizim, në kuadër të një marrëveshjeje për pranimin e fajësisë sipas rregullës 91.*
- (4) *Tërheqja e aktakuzës ose e akuzave nuk e pengon Prokurorin e Specializuar që më pas të paraqesë një aktakuzë në përputhje me rregullën 83, në rast se Prokurori i Specializuar paraqet prova të reja të cilat nuk njiheshin, ose nuk ishin të disponueshme në lidhje me aktakuzën e tërhequr, ose akuza shtesë.*

⁸¹ Shih *Tatishvili v. Russia*, nr. 1509/02, ECHR 2007-I, para. 58; *Hadjianastassiou v. Greece*, 16 dhjetor 1992, Series A nr. 252, para. 33.

⁸² Shih *Ruiz Torija v. Spain*, 9 dhjetor 1994, Series A nr. 303-A, para. 29; *Helle v. Finland*, 19 dhjetor 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VIII, para. 55.

145. Paragrafët 1 dhe 3 të rregullës 88 trajtojnë në veçanti tërheqjen e një aktakuze ose akuze, ose me nismën e vetë Prokurorit të Specializuar, ose si pjesë e një marrëveshjeje për pranimin e fajësisë të arritur midis Prokurorisë dhe Mbrojtjes. Gjykata vëren se paragrafi (4) parashikon parashtrimin e mëpasshëm të një aktakuze ose akuze në bazë të provave të reja të cilat nuk njiheshin ose nuk ishin të disponueshme në lidhje me aktakuzën, ose akuzën e tërhequr. Kjo dispozitë është e paqartë nëse një mundësi e tillë e riparashtrimit të një akuze të tërhequr lind vetëm kur tërheqja është bërë me nismën e Prokurorit të Specializuar, apo nëse mund të lindë edhe në rastin kur akuza e tërhequr ka qenë pjesë e një marrëveshjeje për pranimin e fajësisë.
146. Gjykata vëren se rregulla 91 parashikon garanci mbrojtëse thelbësore lidhur me marrëveshjet për pranimin e fajësisë, si vijon: i. marrëveshja është pranuar me dëshirë nga i akuzuari duke qenë plotësisht në dijeni të fakteve të çështjes dhe të pasojave ligjore dhe ii. përmbajtja e marrëveshjes dhe drejtësia e mënyrës me të cilën është arritur mes palëve i janë nënshtruar shqyrtimit gjyqësor.⁸³
147. Duke qenë se rregulla 88(4) mund të interpretohet se mundëson paraqitjen e mëpasshme të një akuze të tërhequr në rrethanat ku tërheqja ka qenë pjesë e një marrëveshjeje për pranimin e fajësisë, Gjykata është e mendimit se kjo mund të përbëjë problem sa i takon drejtësisë dhe paanshmërisë së përgjithshme të procesit kundër personit të akuzuar dhe për pasojë ka lidhje me nenin 31 të Kushtetutës. Sidoqoftë, Gjykata mund të pranojë se, ndërkohë që rregulla 88(4) nuk pengon shprehimisht parashtrimin e mëpasshëm të akuzave të tërhequra veçanërisht në kuadër të një marrëveshjeje për pranimin e fajësisë, riparashtrimi i çdo akuze është objekt shqyrtimi nga një gjykatës i procedurës paraprake i cili kur konfirmon ose pushon akuzat, është i detyruar të mbajë parasysh Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në bazë të nenit 3(2) të Ligjit.
148. Gjykata pranon se marrëveshjet për pranimin e fajësisë nxisin një debat të rëndësishëm në kuadër të proceseve përpara gjykatave ndërkombëtare apo të ndërkombëtarizuara. Marrëveshjet për pranimin e fajësisë ngrenë pyetjen nëse rezultatet e negociuara në proceset penale komprometojnë objektivat e drejtësisë penale ndërkombëtare apo të ndërkombëtarizuar, ku ndër të tjera përfshihet detyrimi për të ndjekur penalisht krimet e rënda, krijimi i një arkivi historik dhe realizimi i interesave të viktimave. Nga këndvështrimi i viktimave, një marrëveshje për pranimin e fajësisë mund t'i çlirojë nga mundimi që sjell dhënia e dëshmisë në një gjykim të tejzgjatur, por u heq mundësinë që t'u dëgjohet zëri në sallën e gjyqit. Sidoqoftë mangësitë e marrëveshjeve të tilla në drejtësinë penale të ndërkombëtarizuar mund të kompensohen nga sigurimi i efikasitetit në një proces i cili përndryshe do të

⁸³ Shih *Natsvlishvili and Togonidze v. Georgia*, nr. 9043/05, ECHR 2014, para. 92.

ishte kompleks dhe i kushtueshëm. GJEDNJ-ja ka konstatuar se ‘marrëveshjet për pranimin e fajësisë, krahas ofrimit të përparësive të rëndësishme të përshpejtimin të gjyqimit të çështjeve penale dhe të lehtësimit të ngarkesës së punës për gjykatat, prokurorët dhe avokatët, nëse përdoren si duhet mund të jenë edhe një instrument i suksesshëm në luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar dhe mund të kontribuojnë në pakësimin e numrit të dënimeve të dhëna dhe, si pasojë, numrit të të burgosurve’.⁸⁴

149. Gjykata mjaftohet vetëm me vërejtjen se Rregullorja në formën e miratuar nga Plenarja parashikon mundësinë e marrëveshjeve për pranimin e fajësisë. Pa u shprehur pro apo kundër marrëveshjeve të tilla në kuadër të drejtësisë penale të ndërkombëtarizuar, detyrimi i Gjykatës në këtë referim, sikurse theksohet edhe më lart, nuk shkon përtej shqyrtimit të Rregullores në formën e miratuar nga Plenarja, për të garantuar përputhshmërinë e saj me Kushtetutën.

150. Gjithashtu, Gjykata kujton se, ashtu si në rastin e nenit 2 dhe 3 të Konventës, neni 25 dhe neni 27 i Kushtetutës vendosin detyrime procedurale vepruese mbi Prokurorin e Specializuar dhe Dhomat e Specializuara për të garantuar mbrojtjen efektive të të drejtave më themelore të njeriut, gjegjësisht të drejtës për jetën dhe të drejtës për t’u mbrojtur nga keqtrajtimi. Këto të drejta, kur lexohen bashkërisht me nenin 21 të Kushtetutës, kërkojnë përmbushje të detyrimit procedural për kryerjen e një hetimi efektiv të pretendimeve për vdekje të dhunshme, keqtrajtim apo zhdukje në rrethana që përbëjnë rrezik për jetën.⁸⁵ Qëllimi thelbësor i një hetimi të tillë është të sigurojë zbatimin efektiv të legjislacionit të brendshëm që mbron të drejtën për jetën dhe ndalon keqtrajtimin dhe të sigurojë që kryesit e krimeve të nxirren para drejtësisë.⁸⁶

151. Për pasojë, pavarësisht nga fakti se Rregullorja, në formën që është miratuar, parashikon arritjen e marrëveshjeve për pranimin e fajësisë, Gjykata mendon se është e rëndësishme të theksohet se dispozita të tilla duhen zbatuar përpikmërisht në përputhje me kushtet e të drejtës për të drejtat e njeriut. GJEDNJ-ja ka konstatuar në mënyrë të pandryshueshme se duhet të kryhet një hetim efektiv zyrtar që mundëson identifikimin dhe ndëshkimin e personave përgjegjës kur si pasojë e përdorimit të forcës janë vrarë ose keqtrajtuar rëndë individë në shkelje të ligjit.⁸⁷ Nëse nuk ndodh kështu, ndalimi i përgjithshëm

⁸⁴ Po aty., para. 90.

⁸⁵ Shih, mes burimesh të tjera dhe *mutatis mutandis*, *Marguš v. Croatia* [GC], nr. 4455/10, ECHR 2014, para. 125; *Cyprus v. Turkey* [GC], nr. 25781/94, ECHR 2001-IV, para 132, 136; *M.C. v. Bulgaria*, nr. 39272/98, ECHR 2003-XII, para. 151; *McCann and Others v. the United Kingdom*, 27 shtator 1995, Series A nr. 324, para. 161. Shih edhe *Assenov and Others v. Bulgaria*, 28 tetor 1998, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, para. 102.

⁸⁶ Shih, *mutatis mutandis*, *Marguš v. Croatia*, cituar më lart, para. 125.

⁸⁷ Shih *Marguš v. Croatia*, cituar më lart, para. 125; *M.C. v. Bulgaria*, cituar më lart, para. 151; *Assenov and Others v. Bulgaria*, cituar më lart, para. 102; *McCann and Others v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 161

me ligj i torturës dhe i trajtimit dhe ndëshkimit çnjerëzor dhe poshtërues, pavarësisht nga rëndësia themelore që ka, do të ishte i paefektshëm në praktikë.

152. Kushtet e nenit 2 të Konventës shkojnë përtej fazës së hetimit zyrtar. Procesi në tërësi, përfshirë edhe fazën e gjykimit, duhet të përmbushë kushtet e detyrimit veprues për mbrojtjen e jetës nëpërmjet ligjit.⁸⁸ Rrjedhimisht, Gjykata është e mendimit se për analogji, edhe kushtet e nenit 25 dhe nenit 27 të Kushtetutës shkojnë përtej fazës së hetimit dhe kërkojnë procedimin penal të shkeljeve të të drejtave themelore të njeriut, si vrasja me dashje, tortura dhe përdhunimi në rrethana të caktuara.⁸⁹ Trupi gjykues në asnjë rrethanë nuk duhet të jetë i gatshëm të lejojë që veprat penale që përbëjnë rrezik për jetën të lihen pa u ndëshkuar.⁹⁰

153. Megjithëse, as rregulla 88(3), as rregulla 91, nuk e parashtrajnë detyrimin procedural veprues të procedimit penal të shkeljeve të rënda të të drejtave themelore të njeriut, Gjykata është e gatshme të pranojë se, në përmbushje të parimeve të përshkruara më lart dhe duke mbajtur parasysh detyrimet e vendosura në bazë të nenit 3(2) të Ligjit, negociimi, shqyrtimi ose miratimi i marrëveshjes për pranimin e fajësisë, në vetvete, nuk i shkel nenet 25 dhe 27 të Kushtetutës.

154. Rregullat 89(2)(c) dhe 90(3)(b)

Rregulla 89(2)(c), siç është miratuar nga Plenarja, ka të bëjë me paraqitjen e parë të një të akuzuari dhe parashtron që:

Rregulla 89

Paraqitja e parë e të akuzuarit

...

(1) Bazuar në nenin 39(4) të Ligjit, gjykatësi i procedurës paraprake:

...

- (c) informon të akuzuarin se brenda tridhjetë (30) ditësh pas paraqitjes së parë, të akuzuarit do t'i kërkohej të deklarojë nëse është fajtor, ose i pafajshëm për çdo akuzë, ose, në qoftë se dëshiron, i akuzuari mund të deklarojë menjëherë nëse është fajtor ose i pafajshëm;

...

⁸⁸ Shih, *mutatis mutandis*, *Öneryıldız v. Turkey* [GC], nr. 48939/99, ECHR 2004-XII, para. 95; *Dölek v. Turkey*, nr. 39541/98, 2 tetor 2007, para. 75; *Zavoloka v. Latvia*, nr. 58447/00, 7 korrik 2009, para. 34.

⁸⁹ Shih *Marguš v. Croatia*, cituar më lart, para 127, 139; *Öneryıldız v. Turkey*, cituar më lart, para 95-96; *M.C. v. Bulgaria*, cituar më lart, para. 153.

⁹⁰ *Öneryıldız v. Turkey*, cituar më lart, para. 96.

Rregulla 90(3)(b), siç është miratuar nga Plenarja, lidhet me pranimin e fajësisë nga personi i akuzuar dhe në të lexohet si më poshtë:

Rregulla 90

Pranimi i fajësisë

...

(2) *Trupi gjykues i caktuar nga Kryetari, mund të shpallë fajësinë dhe të caktojë një datë për seancën e shqiptimit të dënimit sa më shpejt që të jetë e realizueshme, në qoftë se, pasi ka dëgjuar të akuzuarin, bindet se:*

...

(b) *i akuzuari kupton kontekstin dhe pasojat e pranimi të fajësisë;*

155. Të dy dispozitat kanë të bëjnë me vendimin e personit të akuzuar për pranimin ose mospranimin e fajësisë. Duke marrë parasysh rëndësinë e një vendimi të tillë dhe ndikimin e tij në shumë prej të drejtave për një 'gjykim të drejtë e të paanshëm' sipas neneve 30 dhe 31 të Kushtetutës, dhe meqenëse nuk përmendet shprehimisht në rregullat 89(2)(c) dhe 90(3)(b), Gjykata e gjykon të nevojshme të theksojë të drejtën e të akuzuarit për këshillim ligjor prej një mbrojtësi përpara paraqitjes së parë apo të mëtejshme të tij në gjyq.

156. Ndonëse nuk është absolute, e drejta e gjithkujt që akuzohet për një vepër penale për t'u mbrojtur në mënyrë efektive nëpërmjet një mbrojtësi është një nga veçoritë themelore të gjykimit të drejtë.⁹¹ GJEDNJ-ja ka konstatuar shpesh se për të përcaktuar nëse është realizuar gjykim i drejtë, duhet marrë parasysh tërësia e procesit, duke përfshirë edhe procedurën paraprake.⁹² Jurisprudenca gjithashtu ka përcaktuar qartë se e drejta për mbrojtës "aktivizohet" që nga marrja për herë të parë në pyetje e një të dyshuari nga policia.⁹³ Në të vërtetë, koncepti i drejtësisë mishëruar në nenin 6 të Konventës "kërkon që të akuzuarit t'i jepet mundësia e përfitimit të ndihmës së një avokati që në fazat fillestare të marrjes së tij në pyetje nga policia".⁹⁴ Ky parim pasqyron faktin e pranuar nga Gjykata se provat e mbledhura gjatë fazës hetimore mund të përcaktojnë kornizën brenda së cilës vepra e akuzuar do të shqyrtohet në gjyq.⁹⁵ Gjykata konfirmon se që nga momenti i arrestimit deri në dhënien e dënimit, procesi penal përbën një tërësi organike dhe të ndërlidhur dhe një ngjarje që ndodh në një fazë të procesit mund të ndikojë dhe ndonjëherë të jetë

⁹¹ Shih *Salduz v. Turkey*, [GC] nr. 36391/02, ECHR 2008, para. 51; *Poitrimol v. France*, 23 nëntor 1993, Series A, nr. 277-A, para. 34; *Dembukov v. Bulgaria*, nr. 68020/01, 28 shkurt 2008, para. 50.

⁹² Shih *Panovits v. Cyprus*, nr. 4268/04, 11 dhjetor 2008, para. 64; *Imbrioscia v. Switzerland*, 24 nëntor 1993, Series A, nr. 275, para. 38.

⁹³ Shih, midis burimeve të tjera, *Panovits v. Cyprus*, cituar më lart, para. 66; *Salduz v. Turkey*, cituar më lart, para. 55.

⁹⁴ *Panovits v. Cyprus*, cituar më lart, para. 66. Shih, gjithashtu, *Ibrahim and Others v. the United Kingdom* [GC], nr. 50541/08 dhe 3 të tjerë, ECHR 2016, para. 253.

⁹⁵ *Salduz v. Turkey*, cituar më lart, para. 54.

vendimtare për rezultatin e një faze tjetër të procesit. Kjo qasje “tërësore” ndaj procesit penal pasqyrohet në konstatimin e Dhomës së Lartë të GJEDNJ-së në çështjen *Salduz v. Turkey*, se as ndihma ligjore e dhënë më pas, as natyra ballafaquese e procesit të mëpasshëm nuk ishin të mjaftueshme për korrigjimin e mangësive që kishin ndodhur gjatë kohës që personi në fjalë ishte i ndaluar nga policia.⁹⁶

157. Gjykata konfirmon se, fakti që nenet 30(3) dhe 30(5) parashikojnë të drejtën e të akuzuarit për mbrojtës, nënkupton domosdoshmërisht se kjo e drejtë ekziston që nga momenti kur një i dyshuar merret në pyetje për herë të parë nga policia, ose nga momenti kur paraburgoset në pritje të gjykimit.⁹⁷ Ky parim qëndron në themel të konceptit të gjykimit të drejtë. Ai jo vetëm që e mbron të akuzuarin nga marrja e vendimeve ndaj tij, të cilat i akuzuari mund të mos i kuptojë plotësisht, por edhe kontribuon në parandalimin e dështimit të drejtësisë dhe përmbushjen e qëllimeve të dispozitave për të drejtat e të akuzuarit.⁹⁸

158. Gjykata vëren se Rregullorja përmban një numër garancish në këtë drejtim, duke përfshirë, ndër të tjera, (i) të drejtën e të dyshuarit dhe të akuzuarit për mbrojtës të specializuar (shih rregullat 26, 40 dhe 41); (ii) përfaqësim ligjor në paraqitjen e parë dhe paraqitjet e të mëtejshme (shih rregullën 89(1)); (iii) detyrimin e gjykatësit të procedurës paraprake gjatë paraqitjes së parë për t’u bindur se është respektuar e drejta e të akuzuarit për mbrojtës (shih rregullën 89(2)(a)); dhe (iv) detyrimin e trupit gjykues për t’u bindur se i akuzuari e kupton kontekstin dhe pasojat e pranimin të fajësisë (shih rregullën 90(3b)). Në këtë kontekst dhe në respektim të parimeve të parashtruara më lart, Gjykata është bindur se në bazë të Rregullores, gjykatësi i procedurës paraprake dhe trupi gjykues kanë detyrimin që t’i mundësojnë të akuzuarit ushtrimin e të drejtës për përdorimin e ndihmës juridike para çdo seance gjyqësore ku të akuzuarit i kërkohet të deklarohet në lidhje me fajësinë ose pafajësinë, ose ku bëhet deklaram në lidhje me fajësinë ose pafajësinë.

159. **Rregulla 91 Marrëveshja për pranimin e fajësisë**

Rregulla 91, siç është miratuar nga Plenarja, në pjesën përkatëse parashtron që:

- (1) *Në çdo kohë para mbylljes së çështjes dhe mundësisht para hapjes së çështjes, Prokurori i Specializuar dhe Mbrojtja mund të arrijnë një marrëveshje me shkrim për pranimin e fajësisë.*

...

⁹⁶ *Salduz v. Turkey*, cituar më lart, para. 58.

⁹⁷ Shih për shembull, *Salduz v. Turkey*, cituar më lart, para. 55; *Dayanan v. Turkey*, nr. 7377/03, 13 tetor 2009, para. 31.

⁹⁸ Shih *Salduz v. Turkey*, cituar më lart, para. 53.

(6) ... [Trupi gjykues] mund t'u paraqesë Prokurorit të Specializuar dhe Mbrojtjes propozime për ndryshime dhe t'u kërkojë që t'i marrin në shqyrtim këto propozime.

160. Më lart, gjatë shqyrtimit të rregullës 88(4) Gjykata parashtroi vërejtjet e veta në lidhje me marrëveshjet për pranimin e fajësisë. Gjykata vë në dukje se, në bazë të rregullës 91(6), trupi gjykues mund t'u paraqesë Prokurorit të Specializuar dhe Mbrojtjes 'propozime për ndryshime' dhe t'u kërkojë që t'i marrin në shqyrtim këto propozime. Gjykata gjykon se, duke qenë se Rregullorja i jep një trupi gjykues të drejtën për të propozuar ndryshime, kjo lidhet me të drejtën e të akuzuarit për gjykim të paanshëm para një gjykate të paanshme, në përputhje me nenin 31.2 të Kushtetutës. Në lidhje me këtë pikë, Gjykata vëren se neni 6 i Konventës gjithashtu parashtroi se gjykatat që zbatojnë Konventën kanë detyrimin e paanshmërisë.⁹⁹

161. Sikurse është vënë në dukje më lart në këtë Aktvendim, paanshmëri do të thotë mungesë e paragjyimit apo e anshmërisë prej trupit gjykues dhe ekzistenca apo mungesa e paanshmërisë mund të përcaktohet nëpërmjet provës subjektive dhe asaj objektive.¹⁰⁰ Duke qenë se rregulla 91(6) i lejon një trupi gjykues të propozojë ndryshime të marrëveshjes për pranimin e fajësisë, Gjykata thekson se në rast se do të ndërmarrë hapa të tillë, trupi gjykues duhet të respektojë plotësisht detyrimin e paanshmërisë, me qëllim përmbushjen e kushtit të gjyimit të drejtë.

162. Rregulla 92 Funkzionet e gjykatës të procedurës paraprake pas konfirmimit të aktakuzës

Në këtë rregull, siç është miratuar nga Plenarja, në pjesën përkatëse lexohet si më poshtë:

...

(2) Gjykatësi i procedurës paraprake siguron që të mos ketë vonesa të paarsyeshme të nisjes së procedimit dhe merr të gjitha masat e nevojshme për përgatitjen e shpejtë të çështjes për gjykim. Ndër të tjera, gjykatësi i procedurës paraprake:

(a) përcakton kalendarin dhe planin e punës në lidhje me detyrimet e palëve gjatë procedurës paraprake;

(b) përcakton afate për nxjerrjen e materialeve në pajtim me Kapitullin 7, merr masa për të mundësuar nxjerrjen e materialeve në kohë dhe përgatit një raport për trupin gjykues mbi nxjerrjen e materialeve;

⁹⁹ Shih, për shembull, *Kyprianou v. Cyprus*, cituar më lart, para. 118.

¹⁰⁰ Shih më lart, para. 51.

(c) ndërmerr hapa për identifikimin dhe shkurtimin e listës së pikave të kontestuara dhe të pakontestuara midis palëve;

(d) mban seanca të nevojshme për të mundësuar procedim të drejtë dhe të shpejtë;

(e) përcakton afate për dorëzimin e mocioneve deri kur dosja e çështjes t'i kalohet trupit gjykues, ndër të cilat edhe mocione kundërshtuese të palëve në lidhje me pranueshmërinë e provave të nxjerra sipas rregullës 99 **Error! Reference source not found.**;

(f) vendos në lidhje me mocione paraprake të dorëzuara sipas rregullës 94 para se dosja e çështjes gjyqësore t'i kalohet trupit gjykues;

(g) vendos në lidhje me mocione të dorëzuara sipas rregullës 49, rregullës 53 dhe rregullës 54;

(h) vendos në lidhje me mocione për masa mbrojtëse, të dorëzuara para se dosja e çështjes gjyqësore t'i jetë kaluar trupit gjykues;

(i) vendos në lidhje me kërkesat për pranimin si viktimë pjesëmarrëse në procedura, dorëzuar para se dosja e çështjes gjyqësore t'i jetë kaluar trupit gjykues; dhe

(j) parashikon një datë brenda së cilës çështja duhet të jetë gati për gjykim.

Në kryerjen e këtyre detyrave, gjykatësi i procedurës paraprake merr mendimin e palëve dhe, kur është e zbatueshme, të Mbrojtësit të Viktimave, në mungesë të të akuzuarit dhe të personave të tjerë. Seanca të tilla mund të mbahen in camera. Administratori mban procesverbalin e seancës.

163. Duke qenë se rregulla 92(2) parashtrohet se për të vendosur mbi çështjet e përmendura në paragrafin (2) gjykatësi i procedurës paraprake merr mendimin e palëve dhe, kur është e zbatueshme, të Mbrojtësit të Viktimave, në mungesë të të akuzuarit,, kjo ngre problemin e barazisë së palëve, veçori e brendaqenësishme e gjykimit të drejtë. Për pasojë, kjo rregull lidhet me nenin 31.2 të Kushtetutës, sikurse edhe me nenin 6(1) të Konventës.

164. Sikurse konfirmon jurisprudenca e GJEDNJ-së, parimi i barazisë së palëve kërkon që secilës palë t'i jepet një mundësi e arsyeshme për të paraqitur argumentet e veta në kushte që nuk e vënë atë palë në një disavantazh të konsiderueshëm kundrejt palës kundërshtare. Me fjalë të tjera, duhet vendosur një ekuilibër i drejtë midis palëve. Me rëndësi është që t'i kushtohet kujdes

perceptimeve të krijuara si edhe ndjeshmërisë gjithnjë e më të madhe lidhur me administrimin e drejtë të drejtësisë.¹⁰¹

165. Gjithashtu, Gjykata thekson se koncepti i gjykimit të drejtë nënkupton të drejtën për proces ballafaques, sipas të cilës palët duhet të kenë mundësi jo vetëm të bëjnë të njohur të gjitha provat e nevojshme për vërtetimin e suksesshëm të pretendimeve të tyre, por edhe të kenë dijeni për të gjitha provat e paraqitura apo pikëpamjet e parashtruara dhe të paraqesin vërejtjet e tyre në lidhje me to, me synim të ndikimit në vendimin e gjykatës.¹⁰² Mund të ndodhin situata procedurale ku një palë nuk është vënë në pozitë të pafavorshme përkundërt palës kundërshtare, por megjithatë është kryer shkelje e të drejtës për proces ballafaques për arsye se pala në fjalë nuk ka pasur mundësinë për t'u njohur me të gjitha provat e paraqitura apo pikëpamjet e parashtruara dhe për të paraqitur vërejtjet e veta në lidhje me to, me synim të ndikimit në vendimin e gjykatës.¹⁰³

166. Sikurse u vu në dukje më lart, neni 3(2)(e) i Ligjit parashikon që Dhomat e Specializuara të gjykojnë në përputhje me të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut. Rrjedhimisht, gjatë kryerjes së funksioneve të parapara në rregullën 92(2), gjykatësi i procedurës paraprake duhet të mbajë parasysh parimet e lartpërmendura kur merr vendimin nëse do të mbahet seancë gjyqësore në mungesë të të akuzuarit.

167. **Konstatim në lidhje me Kapitullin 6 të Rregullores**

Duke respektuar parimet e parashtruara më lart në lidhje me rregullat që përmban Kapitulli 6 dhe duke pasur parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, sipas nenit 3(2) të ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e Kapitullit 6 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 7

NXJERRJA E MATERIALIT

168. Me përjashtim të rregullave të përmendura më poshtë dhe konstatimeve parashtruar në paragrafin 183 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje për dispozitat e Kapitullit 7 të Rregullores.

169. **Rregulla 99 Nxjerrja e materialit nga Prokurori i Specializuar**

¹⁰¹ *Bulut v. Austria*, 22 shkurt 1996, *Raporte aktgjykimesh dhe vendimesh* 1996-II, para. 47.

¹⁰² *Gregachević v. Croatia*, nr. 58331/09, 10 korrik 2012, para. 50. Shih, gjithashtu, *Ruiz-Mateos v. Spain*, cituar më lart, para. 63.

¹⁰³ Po aty.

Kjo rregull përcakton, ndër të tjera, afatin kohor jo më vonë se 30 ditë përpara hapjes së çështjes, brenda të cilit Prokurori i Specializuar duhet të dorëzojë deklaratat e të gjithë dëshmitarëve që synon të thërrasë në atë kohë. Sidoqoftë, paragrafi (1)(b)(iii) i rregullës 99 u referohet deklaratave të dëshmitarëve shtesë *“kur merret vendimi për thirrjen e këtyre dëshmitarëve”*. Në ndryshim prej Prokurorit të Specializuar, në bazë të rregullës 101((6), Mbrojtja ka detyrim t'i japë Prokurorit të Specializuar deklaratat e çdo dëshmitari shtesë *“me t'u marrë vendimi për thirrjen e këtyre dëshmitarëve dhe, në çdo rast, jo më vonë se pesëmbëdhjetë (15) ditë para datës së caktuar për dhënien e dëshmisë nga këta dëshmitarë”*. Rrjedhimisht, Gjykata konstaton se afati kohor i përcaktuar për paraqitjen e dëshmitarëve shtesë nga Mbrojtja është i ndryshëm në kuptimin që përmban një kusht më të rreptë, i cili është *“në çdo rast, jo më vonë se pesëmbëdhjetë (15) ditë ...”*. Gjykata ka konstatuar tashmë se, sipas nenit 31 të Kushtetutës, palëve në një procedurë penale duhet t'u sigurohet barazia, duke përfshirë, edhe afatet kohore procedurale. Si pasojë, në zbatimin e dispozitave të rregullave 99 dhe 101, Gjykata thekson se një trup gjykues duhet ta mbajë parasysh këtë parim të rëndësishëm dhe, kur është e nevojshme, duhet të sigurojë që Mbrojtja të mos dëmtohet për shkak të ndryshimit të lejuar në afate kohore, për përmbushjen e kushtit të barazisë së palëve si element i brendaqenësishëm i një gjykimi të drejtë.

170. Rregulla 100 Nxjerrja e provave shfajësuese

Në këtë rregull, sikurse është miratuar nga Plenarja, lexohet si më poshtë:

Në varësi të rregullës 104 dhe rregullës 105, Prokurori i Specializuar i vë menjëherë në dispozicion Mbrojtjes çdo informacion që ka të ngjarë të besohet se për të cilin ka arsye të besohet se sugjeron pafajësinë, apo lehtëson fajësinë e të akuzuarit, apo ndikon në besueshmërinë ose mbështetshmërinë e provave të Prokurorit të Specializuar, sapo një informacion i tillë të jetë nën ruajtjen, kontrollin apo dijeninë faktike të Prokurorit të Specializuar.

171. Rregulla ngre një problem në kuadër të nenit 31.2 të Kushtetutës së bashku me nenin 6(1) të Konventës, gjegjësisht, detyrimin e Prokurorit të Specializuar për nxjerrjen e materialeve për Mbrojtjen, kusht themelor për një proces të drejtë.

172. Në bazë të rregullës 100, Prokurori i Specializuar ka detyrimin e nxjerrjes së informacionit 'për të cilin ka arsye të besohet se sugjeron pafajësinë, apo lehtëson fajësinë e të akuzuarit, apo ndikon në besueshmërinë ose mbështetshmërinë e provave të Prokurorit të Specializuar'. Gjykata vëren se formulimi i rregullës 100 nuk është në pajtim të plotë me krejt kornizën e detyrimit për nxjerrje materiali sipas të drejtës ndërkombëtare të të drejtave të njeriut, në kuptimin që duket se i lë Prokurorit të Specializuar të vendosë çfarë është dhe çfarë nuk është me rëndësi. Në veçanti, GJEDNJ-ja ka konstatuar se neni 6(1) i Konventës kërkon që autoritetet e prokurorisë të nxjerrin për

Mbrojtjen “të gjitha provat materiale në zotërim të tyre, në dobi apo kundër të akuzuarit”. Ky detyrim vlen vetëm në rastet kur mosnxjerrja e provave është e lejueshme mbi bazën e domosdoshmërisë së rreptë për mbrojtjen e të drejtave themelore të një individi tjetër, ose për mbrojtjen e një interesi publik të rëndësishëm, si edhe kur çdo vështirësi që i shkaktohet Mbrojtjes për shkak të një kufizimi të tillë të të drejtave të saj, kompensohet në masë të mjaftueshme nga garanci procedurale të zbatuara prej autoriteteve gjyqësore.¹⁰⁴

173. Pavarësisht nga vërejtjet e veta në lidhje me rregullën 100, Gjykata kujton se neni 21(6) i Ligjit përcakton se të gjitha provat apo faktet materiale dhe që kanë lidhje me çështjen që zotëron Zyra e Prokurorit të Specializuar, në dobi apo kundër të akuzuarit, i vihen në dispozicion të akuzuarit para fillimit të procesit gjyqësor dhe gjatë këtij procesi, me përjashtim vetëm të kufizimeve që janë rreptësisht të domosdoshme dhe kur zbatohen masa kompensuese të nevojshme. Më tej, Gjykata gjithashtu thekson se rregulla 99(2) përcakton se në bazë të nenit 21(6) të Ligjit, Prokurori i Specializuar i jep njoftim të hollësishëm Mbrojtjes për çdo material dhe provë që ka në zotërim. Gjykata është e bindur se një veprim i tillë i jep Mbrojtjes mundësinë të këqyrë çdo material të përmendur në njoftimin e hollësishëm dhe sipas nevojës, mund të kërkojë nxjerrjen e tij kur një material i tillë nuk është përfshirë në materialin fillestar që i është dhënë Mbrojtjes në bazë të rregullës 100.

174. Si rrjedhojë, Gjykata mund të pranojë se kur lexohet së bashku me rregullën 99(2) dhe nenin 21(6) të Ligjit, rregulla 100 nuk krijon problem në pikëpamje të përputhshmërisë së saj me Kushtetutën.

175. Rregulla 104 Informacioni i mbrojtur që nuk është objekt i nxjerrjes së materialit

Kjo rregull trajton informacionin e mbrojtur që nuk është objekt i nxjerrjes së materialit dhe siç është miratuar nga Plenarja, lexohet si më poshtë:

- (1) Në qoftë se Prokurori i Specializuar ka nën ruajtje ose kontroll informacion që i është dhënë në mënyrë konfidenciale dhe vetëm për qëllimin e mbledhjes të provave të reja, një informacion i tillë dhe burimi përkatës mbrohen sipas nenit 58 të Ligjit. Materiali ose informacioni fillestar nuk nxirren pa pëlqimin e dhënësit dhe, në asnjë rast nuk dorëzohet si provë materiale pa iu bërë i ditur paraprakisht të akuzuarit.
- (2) Në rastet kur informacioni është objekt i nxjerrjes së materialit, Prokurori i Specializuar i bën trupit gjykues kërkesë konfidenciale dhe ex parte për t’u liruar, tërësisht ose pjesërisht, nga detyrimi sipas rregullës 99 dhe rregullës 100 për nxjerrjen e materialit fillestar. Në kërkesë përfshihet edhe

¹⁰⁴ *Rowe and Davis v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 60-61; *Fitt v. the United Kingdom* [GC], nr. 29777/96, ECHR 2000-II, para. 44-45; *Donohoe v. Ireland*, cituar më lart, para. 74.

informacioni në fjalë. Prokurori i Specializuar mund të bëjë kërkesë edhe për masa kompensuese sipas rregullës 105(2).

- (3) *Në qoftë se pas marrjes së pëlqimit të dhënësit të materialit ose informacionit fillestar sipas paragrafit (1), Prokurori i Specializuar vendos ta përdorë cilëndo pjesë të tij si provë, trupi gjykues, pavarësisht nga rregulla 118, rregulla 119 dhe rregulla 129, nuk mund:*
 - (a) *të urdhërojë asnjë palë të sjellë prova të tjera shtesë të marra nga dhënësi i materialit ose informacionit fillestar;*
 - (b) *të thërrasë dhënësin e materialit ose informacionit fillestar si dëshmitar, apo të urdhërojë praninë e tij në pajtim me Rregulloren, me qëllim marrjen e provave të tilla shtesë; ose*
 - (c) *të urdhërojë praninë e dëshmitarëve të tjerë, apo të kërkojë dorëzimin e dokumenteve, me qëllim marrjen e provave të tilla shtesë.*
- (4) *Nëse Prokurori i Specializuar thërret një dëshmitar që të paraqesë si provë ndonjë informacion të mundësuar sipas kësaj rregulle, trupi gjykues nuk mund ta detyrojë atë dëshmitar t'i përgjigjet ndonjë pyetjeje në lidhje me informacionin ose burimin e informacionit, në qoftë se dëshmitari refuzon të përgjigjet për arsye konfidencialiteti.*
- (5) *E drejta e të akuzuarit për të kundërshtuar provat e paraqitura nga Prokurori i Specializuar mbetet e pandryshuar, varësisht nga kufizimet që përmbajnë paragrafët (3) dhe (4).*
- (6) *Dispozitat e kësaj rregulle vlejnë mutatis mutandis për informacion konkret nën ruajtjen apo kontrollin e Mbrojtjes.*
- (7) *Asgjë në paragrafët (3) dhe (4) nuk ndikon në kompetencën e trupit gjykues për përjashtimin e këtyre provave, apo për marrjen e çfarëdo mase të nevojshme për garantimin e një gjykimi të drejtë.*

176. Rregulla e lartpërmendur lidhet me informacionin e mbrojtur sipas nenit 58 të Ligjit i cili u lejon shteteve të treta dhe institucioneve ndërkombëtare të bëjnë kërkesë për marrjen e masave të nevojshmeve për mbrojtjen e nëpunësve apo përfaqësuesve të tyre dhe të informacionit konfidencial apo të ndjeshëm. Gjykata vëren me një farë shqetësimi se rregulla 104(1) duket se akordon një ndalim të "përgjithshëm" të nxjerrjes së një informacioni të tillë në rrethanat kur dhënësi i informacionit nuk jep pëlqimin. Pretendimi sipas të cilit informacioni është "konfidencial" nuk mjafton për ta liruar Prokurorin e Specializuar nga detyrimi i nxjerrjes së informacionit. Mosnxjerrja e një informacioni që është në dobi të të akuzuarit apo që dobëson çështjen e prokurorisë, pavarësisht nga statusi i tij, ngre problemin e drejtësisë së procesit dhe rrjedhimisht lidhet me nenin 31.2 të Kushtetutës, së bashku me nenin 6(1) të Konventës.

177. Më lart, Gjykata u është referuar parimeve udhëheqëse të së drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në lidhje me detyrimin e Prokurorit të

Specializuar për nxjerrjen e materialit.¹⁰⁵ Gjykata thekson se çdo urdhër i dhënë, qoftë në bazë të rregullës 104(2) ose në një mënyrë tjetër, i cili e liron Prokurorin e Specializuar nga detyrimi i nxjerrjes së materialit, duhet të jetë në përputhje me këto parime udhëheqëse dhe duhet gjithashtu të sigurojë masa kompensuese të mjaftueshme për të garantuar se e drejta e të akuzuarit për gjykim të drejtë dhe të paanshëm nuk do të cenohet nga një urdhër i tillë.

178. Si rrjedhojë, Gjykata pranon se e drejta për nxjerrjen e provave që kanë lidhje me çështjen nuk është e drejtë absolute. Në çdo proces penal, mund të ketë interesa të rëndësishme konkurruese, të tilla si siguria kombëtare apo nevoja për të mbrojtur dëshmitarët e rrezikuar nga hakmarrja, apo për të mbajtur të fshehtë metodat e përdorura nga policia në hetimin e krimit, të cilat duhen peshuar përkundrajt të drejtave të të akuzuarit. Në disa raste, mund të jetë e nevojshme që disa prova të mos i jepen Mbrojtjes, me qëllim mbrojtjen e të drejtave themelore të një personi tjetër, apo mbrojtjen e një interesi të rëndësishëm publik.¹⁰⁶ Megjithatë, sikurse u vu në dukje më lart, thjesht deklarimi se informacioni është dhënë mbi bazë konfidencialiteti, nuk është në vetvete i mjaftueshëm për të vërtetuar se është fjala për një interes të rëndësishëm konkurrues. Në funksion të analizës aktuale të rregullës 104, Gjykata konstaton se është me rëndësi të theksohet se ndër masat që kufizojnë të drejtat e Mbrojtjes sipas nenit 6(1) të Konventës dhe nenit 31.2 të Kushtetutës janë vetëm masat “rreptësisht të domosdoshme”. Për më tepër, për të siguruar që të akuzuarit t’i garantohet një gjykim i drejtë, çdo vështirësi që i shkaktohet Mbrojtjes për shkak të një kufizimi të të drejtave të saj, duhet të kompensohet në masë të mjaftueshme nga garanci procedurale që zbatohen prej autoriteteve gjyqësore.¹⁰⁷

179. Duke qenë se rregulla 104 ka të bëjë gjithashtu me thirrjen dhe marrjen në pyetje të dëshmitarëve dhe në këtë kontekst lejon kufizime, Gjykata vlerëson se kjo lidhet me nenin 31.4 të Kushtetutës së bashku me nenin 6(3)(d) të Konventës.

180. Nga parimet e përcaktuara në jurisprudencën e GJEDNJ-së rrjedh se, duke pasur parasysh padrejtësinë e mundshme që i shkaktohet Mbrojtjes nga kufizimi i të drejtës së saj për të marrë në pyetje një dëshmitar, duhet të ekzistojë justifikim i përshtatshëm dhe i mjaftueshëm kur prokuroria nuk nxjerr burimin e informacionit, apo kur përdoret pretendimi i informacionit të privilegjuar. Një justifikim i tillë mund të përfshijë mbrojtjen efektive të personave dhe sigurisë së shtetit, si edhe procedimin penal efektiv të krimeve të rënda dhe komplekse.¹⁰⁸ Po ashtu, duhet të ekzistojnë arsye të forta për të mbajtur të fshehtë identitetin e dëshmitarëve dhe për mungesën e tyre në gjyq.

¹⁰⁵ Shih më lart, para. 172.

¹⁰⁶ Shih, midis burimeve të tjera, *Donohoe v. Ireland*, cituar më lart, para. 74.

¹⁰⁷ Po aty.

¹⁰⁸ Shih po aty, para. 80-81.

Ndër arsye të tilla mund të jetë nevoja për mbrojtjen e paprekshmërisë fizik.¹⁰⁹ Gjykata konfirmon se lirimi i një dëshmitari prej detyrimit të dhënies së dëshmisë në gjyq dhe miratimi i anonimitetit të tij janë masa që përdoren si mjet i fundit.¹¹⁰ Kur një dëshmitar lirohet prej detyrimit të dhënies së dëshmisë, ose lejohet të dëshmojë në mënyrë anonime, duhet të ekzistojnë faktorë kompensues të mjaftueshëm, duke përfshirë, nëse është e nevojshme, garanci procedurale të forta për të siguruar që procesi, kur vlerësohet në tërësi, të jetë i drejtë në bazë të kuptimit të nenit 31 të Kushtetutës dhe nenit 6 të Konventës.¹¹¹

181. Ndonëse Rregulla 104 nuk e kufizon mosnxjerrjen në fjalë në çfarë është rreptësisht e domosdoshme, Gjykata vë në dukje se ky standard më i lartë është i nevojshëm sipas nenit 21(6) të Ligjit. Neni 21(6) i Ligjit përcakton gjithashtu përdorimin e masave kompensuese mbrojtëse. Gjykata konfirmon se kur, në bazë të rregullës 104, një trup gjykues lejon kufizimin e të drejtës së një të akuzuari për gjykim të drejtë, atëherë duhet të ekzistojnë faktorë kompensues, duke përfshirë, nëse është e nevojshme, garanci procedurale të forta, për të siguruar që disavanazhi i shkaktuar të mos kufizojë të drejtat e të akuzuarit në një shkallë të papajtueshme me kushtet e nenit 31 të Kushtetutës së bashku me nenin 6 të Konventës.¹¹²

182. Duke respektuar parimet udhëzuese të mësipërme, dhe duke e lexuar së bashku me nenin 21(6) të Ligjit, Gjykata mund të pranojë se rregulla 104 nuk krijon problem për sa i përket përputhshmërisë së saj me Kushtetutën.

183. Konstatim në lidhje me Kapitullin 7 të Rregullores

Duke marrë parasysh parimet e theksuara në vërejtjet e veta në lidhje me Kapitullin 7 të Rregullores, dhe duke i respektuar këto parime, dhe e ndërgjegjshme për detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me nenin 3(2) të Ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e Kapitullit 7 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

¹⁰⁹ Shih *Scholer v. Germany*, nr. 14212/10, 18 dhjetor 2014, para. 52-56.

¹¹⁰ Po aty, para. 57

¹¹¹ Shih *Donohoe v. Ireland*, cituar më lart, para. 76.

¹¹² Shih *Donohoe v. Ireland*, cituar më lart, para. 87 e në vijim.

KAPITULLI 8

PJESËMARRJA E VIKTIMAVE NË PROCEDURA

184. Në lidhje me rregullën 111(5) parashtruar në Kapitullin 8, Gjykata vëren se, me sa duket, kjo dispozitë sugjeron mundësinë e nxjerrjes së kufizuar të materialeve. Duke qenë se një formulim i tillë lidhet me nenin 31.2. të Kushtetutës i cili, së bashku me nenin 6(1) të Konventës, trajton gjykimin e drejtë, Gjykata e gjykon të nevojshme që t'u referohet parimeve të zbatueshme në lidhje me detyrimin e Prokurorit të Specializuar për nxjerrjen e materialit, të përshkruara më lart.¹¹³ Gjithashtu, Gjykata është e gatshme të pranojë se rregulla 111(5), e lexuar në pajtim me nenin 21(6) të Ligjit, është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

185. Gjykata nuk ka vërejtje të tjera për dispozitat e Kapitullit 8 të Rregullores.

KAPITULLI 9

PROCEDURA E GJYKIMIT

186. Me përjashtim të rregullave të përmendura më poshtë dhe konstatimeve të veta parashtruar në paragrafin 206 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje për dispozitat e Kapitullit 9 të Rregullores.

187. **Rregulla 124(3) Paraqitja e provave**

Në pjesën përkatëse, kjo dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, parashikon që:

Pyetjet nga pala thirrëse dhe nga pala kundërshtare lejohen në çdo çështje. Trupi gjykues mund të lejojë pyetje plotësuese të palës thirrëse, në qoftë se konsiderohet e nevojshme.

188. Duke qenë se trajton marrjen në pyetje të dëshmitarëve, kjo dispozitë lidhet me të drejtat e të akuzuarit sipas neneve 31.2 dhe 31.4 të Kushtetutës.

189. Në lidhje me këto të drejta, Gjykata thekson se i akuzuari në një gjykim penal duhet të ketë mundësinë efektive për të kundërshtuar provat e paraqitura kundër tij¹¹⁴ dhe se parimi i një procesi ballafaques kërkon që palëve në një gjykim penal t'u jepet mundësia të paraqesin pikëpamjet e veta për të gjitha provat e paraqitura apo vërejtjet e parashtruara.¹¹⁵ Realizimi i plotë i këtyre të drejtave mund të kërkojë, në disa rrethana të caktuara, që

¹¹³ Shih më lart, para. 172-173, 176-181.

¹¹⁴ *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*, cituar më lart, para. 127.

¹¹⁵ Shih midis burimeve të tjera, *Gregačević v. Croatia*, cituar më lart, para. 50; *Ruiz-Mateos v. Spain*, cituar më lart, para. 63.

njërës palë, e cila ka thirrur dhe marrë në pyetje një dëshmitar, t'i jepet mundësia ta pyesë më tej atë dëshmitar nëse gjatë marrjes në pyetje të atij dëshmitari nga pala kundërshtarë kanë dalë probleme të reja. Gjykata thekson detyrimin e trupit gjykues për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën për të drejtat e njeriut. Kjo do të thotë që trupi gjykues duhet të ushtrojë të drejtën e vet të brendaqenësishme për të lejuar pyetje plotësuese, kur është e nevojshme, duke mbajtur parasysh parimet e sipërpërmendura.

190. Rregulla 134(3) Dispozita të përgjithshme

Kjo dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, parashikon që:

Një trup gjykues nuk zbaton ligje në lidhje me provat, veçse në përputhje me nenin 12 të Ligjit.

191. Gjykata vëren se neni 12 i Ligjit ndër të tjera parashtrohet se Dhomat e Specializuara 'zbatojnë të drejtën zakonore ndërkombëtare dhe të drejtën materiale penale të Kosovës për aq sa është në pajtim me të drejtën zakonore ndërkombëtare, që ishin në fuqi në kohën e kryerjes së krimeve, në përputhje me nenin 7(2) të [Konventës...].'

192. Si nga një lexim i thjeshtë, po ashtu edhe kontekstual i nenit 12 të Ligjit është e qartë se ky nen nuk lidhet me ligjet që rregullojnë provat, por me të drejtën penale materiale.

193. Si rrjedhojë, Gjykata e ka të vështirë të kuptojë domethënien që ka synuar Plenarja nëpërmjet kësaj dispozite dhe ndikimin e saj nëse ka një ndikim të tillë, mbi rregullat për provat parashtuar në Kapitullin 9 të Rregullores. Në këto rrethana, Gjykata nuk është në gjendje të shprehet nëse kjo dispozitë është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

194. Rregulla 158(2) Statusi i personit të shpallur i pafajshëm

Në këtë dispozitë, siç është miratuar nga Plenarja, lexohet si më poshtë:

Në qoftë se Prokurori i Specializuar informon trupin gjykues se synon të apelojë shpalljen e pafajësisë në kohën e shqiptimit të vendimit, trupi gjykues pasi ka marrë kërkesën e Prokurorit të Specializuar dhe pasi të ketë dëgjuar palët, në rrethana të veçanta mund të urdhërojë mbajtjen e mëtejshme në paraburgim të të akuzuarit në përputhje me nenin 41(6)(b)(i-ii) të Ligjit, deri në daljen e vendimit mbi apelin.

195. Rregulla 158(2) ngre një problem në lidhje me vijimin e mbajtjes në paraburgim të një personi që është shpallur i pafajshëm pas gjykimit dhe, më konkretisht, nëse një privim i tillë prej lirisë mund të jetë i ligjshëm, duke marrë parasysh arsyet e lejuara shprehimisht për mbajtjen e një personi në

paraburgim, sikurse parashtrohen në nenin 29.1 të Kushtetutës dhe nenin 5(1) të Konventës.

196. Neni 29.1 i Kushtetutës parashtrohet pesë arsye të lejuara në bazë të së cilave privimi i një personi prej lirisë është i ligjshëm. Në funksion të analizës nga Gjykata të rregullës 158(2), vetëm dy prej këtyre arsyeve janë domethënëse:

1. *Secilit i garantohet e drejta e lirisë dhe sigurisë. Askush nuk mund të privohet nga liria me përjashtim të rasteve të parapara me ligj dhe me vendim të gjykatës kompetente, si në vijim:*

(1) *pas shpalljes së dënimit me burgim për kryerjen e veprës penale;*

(2) *për dyshim të bazuar për kryerje të veprës penale, vetëm kur privimi nga liria me një bazë të arsyeshme konsiderohet i domosdoshëm për të parandaluar kryerjen e një vepre tjetër penale dhe vetëm për një periudhë të shkurtër kohore para gjyqimit në mënyrën e përcaktuar me ligj;*

...

Neni 29.1 duhet të lexohet së bashku me nenin 29.2 të Kushtetutës i cili në pjesën përkatëse përcakton që:

2. *... çdokush që arrestohet ka të drejtën të nxirret në gjykim brenda një periudhe të arsyeshme ose të lirohet në pritje të gjyqimit, me përjashtim kur gjyqtari konstaton se personi përbën rrezik për komunitetin, ose ka rrezik për ikjen e saj/tij para gjyqimit.*

197. Gjykata pajtohet me pikëpamjen e GJEDNJ-së për nenin 5(1) të Konventës dhe thekson rëndësinë parësore të të drejtës për liri në një shoqëri demokratike, lidhjen e kësaj të drejte me konceptin e shtetit ligjor dhe me parimet e qartësisë dhe proporcionalitetit të ligjit, si edhe qëllimin e përgjithshëm të kësaj të drejte që është të sigurojë që askush të mos privohet nga liria në “mënyrë arbitrare”.¹¹⁶

198. Në përputhje me sa më sipër dhe duke qenë se është me rëndësi, jurisprudenca në lidhje me arsyet konkrete për privim nga liria, të renditura në nenin 5(1)(a) -(f) të Konventës thekson rëndësinë e ligjshmërisë procedurale dhe materiale të çdo ndalimi. Kur një person është arrestuar apo ndaluar në bazë të arsyes se dyshohet për kryerjen e një vepre penale, ose për të parandaluar kryerjen e një vepre penale prej atij personi apo arratisjen e tij pas kryerjes së një vepre penale, neni 5(3) i Konventës dhe neni 29.2 i Kushtetutës përcaktojnë që personi në fjalë të nxirret para një gjykatësi pa vonesë, si edhe të drejtën e atij personi për t’u gjykuar brenda një afati të arsyeshëm dhe për

¹¹⁶ Shih më lart, para. 110-112 dhe burimet e cituara. Shih gjithashtu *El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], nr. 39630/09, ECHR 2012, para. 230-233; *Engel and Others v. the Netherlands*, 8 qershor 1976, Series A, nr. 22, para. 58.

t'u liruar në pritje të gjykimit. Struktura e nenit 5 dhe e nenit 29 kushtëzojnë përligjjen e ndalimit në çdo fazë të procedimit penal, si edhe lirimimin e personit të ndaluar, përveç kur ekzistojnë arsye të vlefshme për privimin e mëtejshëm prej lirisë. Sikurse është theksuar më lart, supozimi shkon në dobi të lirisë së personit.

199. Gjykata nënvizon se arsyet e përmendura në nenin 5(1) të Konventës dhe në nenin 29.1 të Kushtetutës janë shteruese dhe lejojnë vetëm një interpretim të ngushtë. Kjo është në përputhje me synimin e asaj dispozite, konkretisht se askush nuk privohet nga liria në mënyrë arbitrare. Rrjedhimisht, asnjë privim prej lirisë nuk është i ligjshëm nëse nuk kryhet mbi bazën e ndonjëres prej arsyeve të lartpërmendura.¹¹⁷
200. Në funksion të kësaj analize, Gjykata do të shqyrtojë ligjshmërinë e privimit prej lirisë mbi bazë të dy arsyeve. Ose i akuzuari është në paraburgim në pritje të vendimit të trupit gjykues mbi akuzat kundër tij¹¹⁸, ose është në paraburgim pas shpalljes së fajësisë prej trupit gjykues në lidhje me ato akuza.¹¹⁹ Në të dy rastet ekziston një bazë ligjore për privimin prej lirisë. Në Kushtetutë ose Konventë nuk ekziston asnjë dispozitë që lejon mbajtjen në paraburgim të një personi i cili është shpallur i pafajshëm pas një gjykimi. Bazuar në një lexim të thjeshtë të arsyeve të nevojshme që një paraburgim të jetë i ligjshëm, nuk mund të thuhet në mënyrë të arsyeshme se privimi prej lirisë i një personi të akuzuar, pas shpalljes së tij i pafajshëm pas një gjykimi, përfshihet në arsyet e përmendura në dispozitat përkatëse të Kushtetutës, apo të Konventës.
201. Në lidhje me paraburgimin në pritje të gjykimit, ligjshmëria e privimit nga liria e një personi të akuzuar *përpara* gjykimit mund të gjendet në paragrafin 2 të nenit 29. Gjykata vë në dukje se privimi nga liria mbi këtë bazë kërkon si kusht *sine qua non* ekzistencën e arsyes për dyshim se personi i privuar nga liria ka kryer vepër penale. Po kështu, paraburgimi në pritje të gjykimit trajtohet edhe në nenin 5(1)(c) të Konventës i cili gjithashtu përcakton si kusht ekzistencën e "arsyes për dyshim" në mënyrë që paraburgimi mbi këtë bazë të jetë i ligjshëm. Jurisprudenca e GJEDN-së ka përcaktuar se ekzistenca e 'arsyes për dyshim' supozon ekzistencën e fakteve apo informacionit mbi bazën e të cilave një vëzhgues objektiv do të bindej se personi në fjalë mund të ketë kryer vepër penale.¹²⁰ Qëllimi i gjykimit është të verifikojë arsyen për dyshim ndaj një të akuzuari dhe prokurori paraqet të gjitha provat e pranueshme në mbështetje të asaj arsyeje për të dyshuar. Në qoftë se prokuroria nuk arrin të

¹¹⁷ Shih më lart, para. 110-112 dhe burimet e cituara. Shih, gjithashtu, *Quinn v. France*, cituar më lart, para. 42; *Wassink v. the Netherlands*, 27 shtator 1990, Series A, nr. 185-A, para. 24; *Van der Leer v. the Netherlands*, 21 shkurt 1990, Series A, nr. 170-A, para. 22.

¹¹⁸ Neni 5.1(c) i Konventës ose Neni 29.1(2) i Kushtetutës.

¹¹⁹ Neni 5.1(a) i Konventës ose Neni 29.1(1) i Kushtetutës.

¹²⁰ *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, nr. 15172/13, 22 maj 2014, para. 88; *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, 30 gusht 1990, Series A, nr. 182, para. 32.

përmbushë detyrimin e vërtetimit të fajësisë jashtë dyshimit të arsyeshëm, i akuzuari duhet të shpallet i pafajshëm. Përveç rastit kur një i akuzuar dyshohet dhe akuzohet për kryerjen e një veprë penale tjetër, për të cilën nuk është gjykuar gjatë gjykimit, është vështirë të përfytyrohet ndonjë arsye tjetër për dyshim, në kuptim të nenit 29.1(2) të Kushtetutës, ndaj një të akuzuari të shpallur të pafajshëm pas një gjykimi penal.

202. Për sa i përket mbajtjes në paraburgim pas shpalljes së fajësisë, qëllimi i privimit prej lirisë në këtë rast është ekzekutimi i dënimit me burgim shqiptuar në aktgjykimin e gjykatës. Fajësia sipas nenit 29.1(1) të Kushtetutës dhe nenit 5(1)(a) të Konventës, përfshin si konstatimin e fajësisë pasi të jetë vërtetuar në përputhje me ligjin se i akuzuari ka kryer një vepër penale, po ashtu edhe shqiptimin e dënimit apo të një mase tjetër që nënkupton privim nga liria.¹²¹ Termi paraburgim ‘pas’ shpalljes së fajësisë, nxjerr në dukje nevojën për ekzistencën e një lidhjeje shkakësore midis paraburgimit aktual dhe shpalljes së fajësisë për një vepër penale konkrete, në ndryshim nga kushti i rendit kohor sipas të cilit paraburgimi pason shpalljen e fajësisë.

203. Në këtë drejtim, Gjykata vëren se GJEDNJ-ja ka qartësuar se arsyet e përligjjes së paraburgimit pushojnë së ekzistuari në *“ditën kur merret vendimi mbi akuzat”*, qoftë ky edhe vendim i një gjykate të shkallës së parë.¹²² Rrjedhimisht, GJEDN-ja konstatoi se “neni 5(1)(c) nuk është i zbatueshëm në lidhje me mbajtjen në paraburgim pas shpalljes së pafajësisë”.¹²³

204. Gjykata gjithashtu thekson se, sipas nenit 41(6)(a) të Ligji, për çdo ndalim duhet të ekzistojë një ‘dyshim i bazuar’ korrespondues se personi ka kryer një vepër penale brenda juridiksionit të Dhomave të Specializuara. Ndonëse rregulla 158(2) i referohet nenit 41(6)(b)(i) dhe (ii) të Ligjit, duket se është shpërfillur fakti se kushtet për ndalimin e një personi, parashikuar në nenin 41(6)(a) dhe (b), ekzistojnë së bashku. Me fjalë të tjera, që një urdhër për arrestim ose ndalim të jetë i ligjshëm, duhet të ekzistojë si dyshimi i bazuar i nenit 41(6)(a), po ashtu edhe arsyet e përcaktuara në nenin 41(6)(b). Në mungesë të një dyshimi të bazuar se personi ka kryer një vepër penale, pas shpalljes së pafajësisë Gjykata mendon se duke qenë se rregulla 158(2) parashikon privimin prej lirisë pas shpalljes së pafajësisë, kjo jo vetëm që është e palejueshme sipas Kushtetutës, por edhe nuk është e parashikuar me ligj.

¹²¹ Shih *Grosskopf v. Germany*, nr. 24478/03, 21 tetor 2010, para. 43; *M. v. Germany*, nr. 19359/04, ECHR 2009, para. 87.

¹²² Shih *Labita v. Italy*, cituar më lart, para. 171. Shih po aty edhe para. 147; *Wemhoff v. Germany*, Aktgjykimi 27 qershorit 1968, Series A, nr. 7, f. 19-20, para. 9. Shih gjithashtu, *mutatis mutandis*, *Assanidze v. Georgia*, cituar më lart, para. 172; *Mahamed Jama v. Malta*, nr. 10290/13, 26 nëntor 2015, para. 156.

¹²³ *Labita v. Italy*, cituar më lart, para. 171; *Mahamed Jama v. Malta*, cituar më lart, para. 156. Shih gjithashtu, *a contrario*, *Wemhoff v. Germany*, cituar më lart, Individual Opinion of Judge A. Favre.

205. Mbi këtë bazë, Gjykata konstaton se, pavarësisht nga rrethanat, vijimi i mbajtjes në paraburgim të një personi të shpallur të pafajshëm, në pritje të vendimit mbi apelin kundër pafajësisë së tij, në mungesë të arsyes për të dyshuar se ai person ka kryer një vepër penale tjetër në lidhje me të cilën është ngritur akuzë, nuk parashikohet me ligj dhe nuk është ndër arsyet e lejueshme për privim nga liria. Si rrjedhojë, Gjykata vjen në përfundimin se rregulla 158(2) nuk është në përputhje me Kushtetutën.

206. Konstatime në lidhje me Kapitullin 9 të Rregullores

Gjykata konstaton se nuk mund të deklarojë se rregulla 134(3) është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Gjykata gjithashtu konstaton se rregulla 158(2) nuk është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Përveç këtyre konstatimeve, duke respektuar parimet e parashtruara më lart dhe duke marrë parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut sipas nenit 3(2) të Ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e tjera të Kapitullit 9 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITULLI 10

PROCEDURA E APELIT

207. Me përjashtim të rregullave të përmendura më poshtë dhe të konstatimit e vet parashtruar në paragrafin 213 të këtij Aktvendimi, Gjykata nuk ka vërejtje për dispozitat e tjera të Kapitullit 10 të Rregullores.

208. Rregulla 175 Konferenca para apelit

Kjo rregull, sikurse është miratuar nga Plenarja, përcakton se:

Brenda njëzet e një (21) ditësh nga njoftimi për apel, dhe kur çmohet e nevojshme pas kësaj, kryetari i panelit ose gjykatësi raportues nëse është caktuar, thërret një konferencë për t'i mundësuar çdo personi të paraburgosur në pritje të apelit të ngrejë çështje lidhur me apelin, përfshirë edhe lidhur me gjendjen mendore dhe fizike të personit.

209. Duke qenë se kjo rregull lidhet me paraburgimin në pritje të procedurës së apelit, Gjykata kujton konstatimin e vet në lidhje me rregullën 158(2) se vijimi i mbajtjes në paraburgim të një personi të shpallur të pafajshëm, në pritje të vendimit mbi apelin kundër pafajësisë së tij, në mungesë të arsyes për të dyshuar se ky person ka kryer një vepër penale tjetër, është në mospërputhje me nenin 29 të Kushtetutës.

210. Rregulla 176 Dosjet apeluese

Paragrafët (1) dhe (2) të kësaj rregulle, siç janë miratuar nga Plenarja, përcaktojnë afate kohore për dorëzimin e dosjes apeluese dhe dosjes së përgjigjes:

- (1) *Apeluesi dorëzon dosjen e apelit ku parashtron të gjitha argumentet dhe burimet ligjore në mbështetje të arsyeve për apel brenda gjashtëdhjetë (60) ditësh, ose, nëse apeli lidhet vetëm me dënimin, brenda tridhjetë (30) ditësh nga njoftimi për apel.*
- (2) *Pala përgjigjëse mund të dorëzojë dosjen e përgjigjes, ku parashtron të gjitha argumentet dhe burimet ligjore brenda tridhjetë (30) ditësh, ose, nëse apeli lidhet vetëm me dënimin, brenda pesëmbëdhjetë (15) ditësh nga dorëzimi i dosjes së apeli.*

211. Duke qenë se rregulla 176(2) cakton një afat më të shkurtër kohor për përgatitjen e dosjes së përgjigjes se sa për përgatitjen e dosjes së apelit, kjo ngre problemin e barazisë së palëve. Sikurse u theksua më lart, barazia e palëve është një veçori e brendaqenësishme e një gjykimi të drejtë dhe të paanshëm, të garantuar me nenin 31 të Kushtetutës. Parimi i barazisë së palëve kushtëzon që secilës palë t'i jepet mundësi e arsyeshme për të paraqitur argumentet e veta në kushte që nuk e vendosin atë palë në disavantazh të konsiderueshëm kundrejt palës kundërshtare.¹²⁴

212. Gjykata është e mendimit se kur Prokurori i Specializuar apelon një vendim pafajësie, mundet që personi i shpallur i pafajshëm, në rrethana të caktuara, për të përgatitur dosjen e tij të plotë dhe domethënëse të përgjigjes, të ketë nevojë për aq kohë sa ka edhe Prokurori i Specializuar për përgatitjen e dosjes së tij të apelit. Duke marrë parasysh rregullën 9(5) që lejon zgjatjen e çdo afati kohor të parashikuar në Rregullore nëse tregohen arsye të vlefshme, Gjykata është gjithsesi e bindur se panelet do të jenë në gjendje të garantojnë barazinë e palëve duke ndryshuar afatin kohor të parashikuar për dorëzimin e dosjes së përgjigjes, kur kërkohet.

213. Konstatim në lidhje me Kapitullin 10 të Rregullores

Duke respektuar parimet e parashtruara më lart dhe duke marrë parasysh detyrimin e Dhomave të Specializuara për të gjykuar dhe funksionuar në përputhje me Kushtetutën dhe të drejtën ndërkombëtare për të drejtat e njeriut sipas Nenit 3(2) të Ligjit, Gjykata konstaton se dispozitat e Kapitullit 10 të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

KAPITUJT 11-13

¹²⁴ Shih më lart para. 27.

214. Pas shqyrtimit të rregullave të parashtruara në Kapitujt 11, 12 dhe 13, Gjykata konstaton se këto dispozita nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

PJESA III – PËRFUNDIM

215. Në përfundim, Gjykata konstaton se:

Rregulla 19(3)
Rregulla 31
Rregulla 32
Rregulla 33,
Rregulla 35(1)(b) dhe (c) dhe 35(3)
Rregulla 36(1) dhe (2)
Rregulla 38(1) dhe (5)
Rregulla 54(4), dhe
Rregulla 158(2)

nuk janë në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

216. Gjithashtu, Gjykata nuk mund të konstatojë se Rregulla 134(3) është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

PËR KËTO ARSYE, GJYKATA

1. *Deklaron*, njëzëri se Referimi është i pranueshëm;
2. *Vlerëson*, njëzëri, se rregulla 31, rregulla 32, rregulla 33, rregulla 35(1)(b) dhe (c) dhe 35(3), rregulla 36(1) dhe (2), rregulla 38(1) dhe (5), dhe rregulla 54(4) janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës;
3. *Vlerëson*, me shumicë, se rregulla 19(3) dhe rregulla 158(2) janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës;
4. *Vlerëson*, njëzëri, se nuk mund të deklarojë se rregulla 134(3) është në përputhje me Kapitullin II të Kushtetutës; dhe
5. *Vlerëson*, njëzëri, se dispozitat e tjera të Rregullores nuk janë në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

Përpiluar në anglisht dhe publikuar me shkrim, më 26 prill 2017, në Hagë, Holandë

/nënshkrim/
Gjykatëse An Pauër-Ford
Kryetare e panelit

/nënshkrim/
Gjykatës Vidar Stensland

/nënshkrim/
Gjykatës Roland Dekkers

Këtij Aktvendimi i është bashkëngjitur mendimi pjesërisht mospajtues i gjykatësit Stensland.

MENDIMI PJESËRISHT MOSPAJTUES I GJYKATËSIT VIDAR STENSLAND

1. Përveçse për rregullat 19(3) dhe 158(2), pajtohem me përfundimet e nxjerra në lidhje me Rregulloren.
2. Më poshtë do të paraqes arsyet e mospajtitim tim me shumicën në lidhje me rregullat 19(3) dhe 158(2).
3. **Rregulla 19(3)**
4. Sipas kësaj rregulle, trupi gjykues pasi t'i ketë dëgjuar palët dhe kur është në interes të një gjykimi të drejtë dhe të shpejtë, mund të urdhërojë që një seancë në një çështje në gjykim e sipër të vijojë për jo më shumë se pesë (5) ditë pune, në mungesë të një gjykatësi që nuk është i disponueshëm për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme.
5. Për vlerësimin e rregullës 19(3) është me rëndësi të vihet në dukje se sipas rregullës 19(5) Kryetari cakton një gjykatës rezervë ose, sipas rrethanave, një gjykatës tjetër në një çështje në gjykim e sipër, nëse një gjykatës nuk ka mundësi të vijojë të marrë pjesë në gjykimin e çështjes për një periudhë prej më shumë se 30 ditë pune, ose përgjithmonë. Në Aktvendim konstatohet se kjo rregull nuk është në mospërputhje me Kushtetutën.
6. Ricaktimi i gjykatësit rezervë si gjykatës i rregullt i çështjes përkatëse nuk përbën asnjë problem, duke qenë se gjykatësi në fjalë ka qenë i pranishëm në gjykimin e asaj çështjeje. Sikurse parashtrohet në Aktvendim në lidhje me rregullën 19(5) dhe (6), caktimi i një gjykatësi të ri në një çështje në gjykim e sipër gjatë vijimit të procesit gjyqësor, do të ishte i pranueshëm sipas Kushtetutës vetëm në rrethana të jashtëzakonshme dhe me kusht që të merren masat e duhura për të garantuar drejtësinë e procesit. Normalisht, një ndryshim i tillë i përbërjes së trupit gjykues do të kërkonte që gjykimi të fillonte nga e para (shih për shembull, neni 311 të Kodit të Procedurës Penale të Kosovës ('KPPK')). Për mendimin tim, kur është fjala për të drejtën për gjykim të drejtë dhe të paanshëm, situata kur një gjykatës krejtësisht i ri caktohet në një çështje gjatë vijimit të procesit gjyqësor është më shqetësuese se sa situata kur një gjykatës ka munguar në seanca gjyqësore për një periudhë të shkurtër kohe.
7. Shumica është e mendimit se mungesa e një gjykatësi prej jo më shumë se pesë ditë pune, siç parashtrohet në rregullën 19(3), nuk është në përputhje me Ligjin dhe si rrjedhojë trupi gjykues nuk është i themeluar me ligj, sikurse kërkohet nga neni 31.2 i Kushtetutës dhe neni 6(1) i Konventës.
8. Si pikënisje, neni 25 i Ligjit parashikon trupa gjykues të përbërë prej tre gjykatësish. Rrjedhimisht, trupa të tillë gjykues janë të themeluar me ligj, sikurse kërkohet nga Kushtetuta dhe Konventa. Çështja shtrohet nëse një trup gjykues konkret, mund të konsiderohet sërish trup gjykues i themeluar me ligj kur një prej gjykatësve të caktuar në përbërje të atij trupit gjykues mungon për një periudhë të shkurtër kohe.

9. Sipas nenit 19(1) të Ligjit, Plenares i jepet kompetencë për miratimin e Rregullores së Procedurës dhe të Provave. Sipas nenit 19(2), Rregullorja pasqyron standardet më të larta të së drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, me qëllim garantimin e një gjykimi të drejtë dhe të shpejtë. Gjithashtu neni 19(3) përcakton se Rregullorja duhet të jetë në përputhje me Ligjin. Për mendimin tim, rregulla 19(3), në formën që është miratuar, është brenda kompetencës që Ligji i jep Plenares.
10. Për krahasim, dispozita të ngjashme mund të gjenden në rregulloret e procedurës dhe të provave të gjykatave penale ndërkombëtare që zbatojnë standardet më të larta të së drejtës ndërkombëtare për të drejtat e njeriut. Është fakt se Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e TPNJ-së përmban në rregullën 15bis(A) dispozita të ngjashme me ato të rregullës 19(3). Po ashtu, rregulloret e procedurës së TPNR-së, GJSSL-së TSL-së dhe MTPN-së lejojnë vijimin e procesit për një periudhë me kohëzgjatje të shkurtër në mungesë të njërit prej gjykatësve.¹²⁵ Edhe pse Kushtetuta e Kosovës dhe Konventa nuk janë detyruese për këto gjykata, të gjitha ato janë krijuar nga Organizata e Kombeve të Bashkuara apo nën kujdestarinë e kësaj organizate, Konventa Ndërkombëtare e të cilës për të Drejtat Civile dhe Politike ('KNDCV'), sipas nenit 14(1), akordon të njëjtën të drejtë për një proces të zhvilluar nga një 'gjykatë e themeluar me ligj'.
11. Statutet e këtyre gjykatave penale ndërkombëtare, miratuar nga Këshilli i Sigurimit i Kombeve të Bashkuara, ose si pjesë e një marrëveshjeje me Kombet e Bashkuara, duhen konsideruar si 'ligj' dhe si të tilla, janë të krahasueshme me Ligjin që themeloi Dhomat e Specializuara të Kosovës. Ndonëse këto statute rregullojnë përbërjen e dhomave të gjykatave, në to nuk thuhet asgjë në lidhje me mungesën e një gjykatësi, përveçse kur trajtohet pjesëmarrja e gjykatësve rezervë. Megjithatë, statutet e këtyre gjykatave penale ndërkombëtare nuk përmbajnë dispozita në lidhje me si më lart, rregulloret e tyre të procedurës dhe të provave lejojnë që një gjykim të vijojë në mungesë të njërit prej tre gjykatësve kur është në interesin e drejtësisë.
12. Për mendimin tim, qasja e këtyre pesë gjykatave tregon kufizimet e arsytimit të shumicës dhe interpretimin e ngushtë të të drejtës për t'u gjykuar nga një 'gjykatë e themeluar me ligj'.
13. Gjithashtu, për mua është e qartë se çdo mungesë e tillë e një gjykatësi, paraparë në rregullën 19(3), është e mundshme vetëm nëse respektohen të gjitha garancitë e përshtatshme dhe të nevojshme, për të siguruar respektimin e të drejtës për një gjykim të drejtë dhe të paanshëm të garantuar në nenin 31 të Kushtetutës. Megjithatë, kjo do të ishte çështje e zbatimit të kësaj dispozite, sikurse në rastin e rregullës 19(5) dhe (6), për të cilën u konstatua se nuk ishte në mospërputhje me nenin 31 të Kushtetutës.

¹²⁵ Shih Rregullorja e Procedurës dhe Provave e TPNJ-së, rregulla 15bis(A); Rregullorja e Procedurës dhe Provave e GJSSL-së, rregulla 16(A); Rregullorja e Procedurës dhe Provave e TSL-së, rregulla 26(A); Rregullorja e Procedurës dhe Provave e MTPN-së, rregulla 19(A).

14. Kjo më çon në përfundimin se rregulla 19(3) nuk është në mospërputhje me Kapitullin II të Kushtetutës.

15. Rregulla 158(2)

16. Pyetja në lidhje me rregullën 158(2) është nëse, në rrethana të jashtëzakonshme, një person mund të mbahet në paraburgim pas shpalljes së tij i pafajshëm nga gjykata e shkallës së parë. Për mendimin tim, përgjigja e kësaj pyetjeje nuk ndryshon, qoftë nëse zbatohet neni 29 i Kushtetutës, qoftë neni 5 i Konventës.

17. Neni 29 i Kushtetutës garanton të drejtën e një personi për liri dhe përcakton rastet e jashtëzakonshme kur një person mund të privohet nga liria. Kur është fjala për ndalimin e një personi me qëllim për ta nxjerrë përpara gjykatës, neni 29 i Kushtetutës duhet të interpretohet njëloj me nenin 5(1)(c) të Konventës. Është me rëndësi të theksohet se sipas nenit 187 të Kodit të Procedurës Penale, paraburgimi mund të zbatohet nëse ekziston dyshim i bazuar se personi në fjalë ka kryer një vepër penale dhe gjithashtu, kur ekziston rreziku i arratisjes, falsifikimit të provave ose përsëritjes së veprës penale. Kjo dispozitë është zbatuar nga gjykatat e Kosovës dhe kushtetutshmëria e saj nuk është kontestuar.

18. Për mendimin tim, përfundimi se mbajtja në paraburgim pas shpalljes së pafajësisë është jokushtetuese, nuk gjen mbështetje në formulimin e nenit 5 të Konventës. Kjo çështje nuk është përcaktuar me qartësi as në jurisprudencën e GJEDNJ-së.

19. Vetëkuptohet se mbajtja në paraburgim pas shpalljes së pafajësisë nuk mund të bazohet në nenin 5(1)(a) të Konventës, i cili trajton paraburgimin pas shpalljes së fajësisë. Sipas jurisprudencës së GJEDNJ-së, paraburgimi mund të urdhërohet pas shpalljes së fajësisë nga një gjykatë e shkallës së parë dhe neni 5(3) nuk është i zbatueshëm në lidhje me një paraburgim të tillë.

20. Mbajtja në paraburgim pas shpalljes së pafajësisë nga gjykata e shkallës së parë duhet të vlerësohet sipas nenit 5(1)(c) të Konventës, që pasqyrohet në nenin 29.1(2) të Kushtetutës. Për të qenë e ligjshme, mbajtja në paraburgim duhet të jetë në përputhje me atë dispozitë. Qëllimi i nxjerrjes së një personi 'përpara autoritetit ligjor kompetent' nuk ka të bëjë vetëm me gjykimin prej një gjykate të shkallës së parë. Një kufizim i tillë i cili nuk merr parasysh rrethanat përkatëse të secilës çështje, në disa raste mund ta bëjë procesin e apelit të pavlerë.

21. Unë jam i vetëdijshtëm se GJEDNJ-ja ka deklaruar se, në kuadër të nenit 5(1)(c), arsyet e përligjjes së paraburgimit pushojnë së ekzistuari 'në ditën kur merret vendim mbi akuzën' dhe se 'neni 5(1)(c) nuk është i zbatueshëm në lidhje me paraburgimin pas shpalljes

së pafajësisë'.¹²⁶ Megjithatë, GJEDNJ-ja arriti në këtë përfundim për situata të ndryshme nga rasti aktual.

22. Këto raste nuk kishin të bënin me çështjen nëse paraburgimi me qëllim nxjerrjen e një personi para një gjykate pas një vendimi pafajësie të shkallës së parë, në pritje të procedurës së apelit, mund të përligjej bazuar në nenin 5(1)(c). Për shembull, në çështjen *Labita v. Italy*, u urdhërua lirimi i një personi pas shpalljes së tij i pafajshëm, dhe pika e kontestueshme ishte zbatimi i vonuar i urdhrit të lirit. Vërejtja në lidhje me frazën 'ditën kur merret vendimi mbi akuzën' në atë çështje i referohet periudhës përkatëse sipas nenit 5(3) të Konventës¹²⁷ dhe nuk mund t'i jepet një peshë e caktuar gjatë vlerësimit nëse nxjerrja e një personi 'përpara autoritetit ligjor kompetent' është vetëm në lidhje me procedurën përpara gjykatës së shkallës së parë, në pritje të procedurës së apelit.
23. Rregulla 158(2) përcakton se trupi gjykues mund të urdhërojë vijimin e paraburgimit vetëm në '*rrethana të jashtëzakonshme*' dhe vetëm kur prokurori '*në kohën e shqiptimit*' të aktgjykimit bën të njohur synimin e tij për apelimin e aktgjykimit.
24. Duhet të theksohet se një vendim i mundshëm për paraburgim kur vendimi i pafajësisë nuk është i formës së prerë, duhet të bazohet vetëm në ekzistencën e 'arsyeve për të dyshuar', në përputhje me nenin 29.1(2) të Kushtetutës, ose në 'dyshim të bazuar', në përputhje me nenin 41(6) të Ligjit, për të mos shkelur supozimin e pafajësisë.¹²⁸ Nuk mund të përjashtohet se edhe pas një vendimi pafajësie të shkallës së parë që nuk është i formës së prerë, mbetet njëfarë dyshimi.
25. Së fundi, duhet t'i kushtohet rëndësi faktit se një rregull e tillë e ngjashme nuk është e panjohur në juridiksione të tjera.¹²⁹ Mua më duket veçanërisht bindës fakti që gjykata si TPNJ-ja, TPNR-ra, GJSSL-ja, TSL-ja, MTPN-ja, dhe GJPN-ja, që të gjitha të udhëhequra nga standardet më të larta ndërkombëtare, kanë një dispozitë të ngjashme në rregulloret e tyre të procedurës dhe të provave, apo në statutet e tyre.¹³⁰
26. Pas një vlerësimi tërësor, nuk mund të konstatoj se rregulla 158(2), *in abstract*, bie ndesh me Kapitullin II të Kushtetutës.

¹²⁶ *Labita v. Italy* [GC], nr. 26772/95, 2000-IV, para. 171; *Mahamed Jama v. Malta*, nr. 10290/13, 26 nëntor 2015, para. 156. Shih, gjithashtu, *Wemhoff v. Germany*, Aktgjykimi i 27 qershorit 1968, Series A, nr. 7, f. 19-20, para. 9.

¹²⁷ *Labita v. Italy*, cituar më lart, para. 171, 147.

¹²⁸ *Garycki v. Poland*, nr. 14348/02, 6 shkurt 2007, para. 67.

¹²⁹ Shih Kodin norvegjez të Procedurës Penale, Neni 187.

¹³⁰ Shih Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e TPNJ-së, rregulla 99(B); Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e TPNR-së, rregulla 99(B); Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e GJSSL-së, rregulla 99; Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e MITPN-së, rregulla 123(B); Rregullorja e Procedurës dhe e Provave e TSL-së, rregulla 170; dhe Statuti i GJPN-së, neni 81(3)(c). Shih gjithashtu KNDP, neni 9(2).